

MAARI KALLBERG

Aunuksenkarjalainen runolaulu – laulajan työkaluja ja esittämisen tapoja

Johdanto

Joitakin vuosia sitten halusin ryhtyä laulamaan aunuksenkarjalaisia runolauluja. Olin julkaisuissa törmännyt joihinkin itseäni kiinnostaviin runoihin ja sävelmiin. Useimmissa oli vain tekstejä, joissakin mukana oli myös sävelmiä. Laulaminen osoittautui kuitenkin hankalaksi, koska runosäkeiden pituudet vaihtelivat ja muutenkin runolaulumitta vaikutti erilaiselta kuin mihin olin tottunut. Pelkän runon perusteella tällaista runoa oli vaikea ryhtyä laulamaan, kun malli siitä, miten tavallista pitemmät tai lyhyemmät säkeet lauletaan, puuttui. Saatuaani Petroskoin kielen, kirjallisuuden ja historian institutun äänitearkistosta käyttööni joitakin aunuksenkarjalaisia runolauluäänitteitä havaitsin, että laulu kuulostaa hyvin luontevalta huolimatta siitä, että runolaulumitta ei noudattele totuttuja sääntöjä. Laulusta oli muutoinkin kuultavissa paljon sellaisia piirteitä, joita kirjallisista julkaisuista ei käy ilmi. Nämä piirteet tai elementit kuulostivat sellaisilta, joita laulaja voi halutessaan käyttää. Halusin selvittää, millaisia periaatteita sanojen sijoittelulle on löydettävissä, ja saada arkistoäänitteiden laulajien käyttämät työkalut myös omaan käyttööni. Samalla halusin pohtia, mistä nämä laulajien käyttämät keinot juontavat juurensa. Miettiessäni syitä sille, miksi runolaulu on niin erilaista Aunuksen Karjalassa kuin esimerkiksi Vienan Karjalassa, tuli mieleeni venäläinen bylinalaulu ja Laatokan alueelta tallennetut stiihulaulut sekä muut alueella tavatut venäläisen laulun lajit. Mietin, olisiko mahdollista, että aunuksenkarjalainen runolaulu olisi saanut vaikutteita bylina- ja stiihulaulusta? Löydettyäni maininnan, että Timofei Turuev olisi laulanut bylinaa sekä venäjäksi että karjalaksi, ryhdyin selvittämään asiaa.¹ Tässä artikkelissa etsin sääntöjä sanojen sijoittelemisesta sävelmään aunuksenkarjalaisessa runolaulussa ja esittelen joitakin aunuksenkarjalaiselle runolaululle ominaisia piirteitä. Uskon, että aihe kiinnostaa myös muita runolauluun vihkiytyneitä laulajia ja tutkijoita.

---

¹ Bogatko.

Aunuksenkarjalaisen runolaulun keruuhistoriasta ja aiemmasta tutkimuksesta

Runolaulussa kieli on tärkeä osa laulua. Aunuksenkarjalassa runolaulua on laulettu karjalan kielellä. Karjalan kieli jakautuu kahteen päämurteeseen: varsinaiskarjalaan ja livvin-karjalaan eli aunuksenkarjalaan. Varsinaiskarjala jakautuu vielä kahteen alamurteeseen, vienankarjalaan ja eteläkarjalaan. Vienan Karjalassa puhutaan vienankarjalan murretta, eteläkarjalaa puhutaan tai on puhuttu Jyskyjärven eteläpuolisilla alueilla ja Suomen entisellä Raja-Karjalan alueella. Livvin eli aunuksenkarjalaa puhutaan Aunuksen Karjalan eteläosissa Karjalan Tasavallassa.² Tässä artikkelissa käsiteltävät runolaulut on tallennettu Aunuksen Karjalan kielialueelta.

Suomalaisista runonkerääjistä Aunuksen Karjalassa kävi ensimmäisenä Elias Lönnrot. Kolmannella matkallaan vuonna 1832 hän kävi silloisen Aunuksen kuvernementin pohjoisilla alueilla Repolassa ja Miinoalla. Kymmenennellä matkallaan vuosina 1841–1842 hän kävi Petroskoissa asti, mutta millään näistä matkoistaan hän ei tehnyt yhtään runomuistiinpanoa livvinkielisiltä alueilta. Matkalla Lönnrot kohtasi matkantekoon liittyviä vaikeuksia ja aikaa kului muun muassa passiasiodien selvittämiseen. Raija Koponen kirjoittaa *Karjalan laulajat* -kirjan artikkelissaan, että Lönnrotille jäi kielteinen kuva koko alueesta.³ Ilmeisesti Lönnrotille tuotti vaikeuksia myös Aunuksen Karjalassa puhuttu karjalan kielen livvin murre, jota hän ei oikein tuntunut arvostavan. Matkakertomuksessaan hän harmitteli, miten aunuksen murre on venäjän sekaista. Hän myös totesi, että vaikka Turun seudulla ”suomen kieli on kovin rumentunutta, ei se ole mitään verrattuna aunuksen murteeseen”.⁴ Nämä Lönnrotin käsitykset ovat varmasti vaikuttaneet muidenkin kerääjien vähäiseen mielenkiintoon lähteä runonkeruuseen tälle alueelle. Aunuksen Karjalasta runolaulua onkin tallennettu määrällisesti huomattavasti vähemmän kuin Vienan Karjalasta tai Inkeristä. *Suomen Kansan Vanhat Runot* -kirjakokoelmassa Aunukselta tallennetut runot mahtuvat yhteen nidokseen, kun puolestaan vienankarjalaisia runoja on neljä ja inkeriläisiä yhdeksän nidosta.

Ensimmäisenä aunuksenkarjalaisia runolauluja tallensi D. E. D. Europaeus, joka teki vuosina 1845–1848, muutamaa vuotta Lönnrotin jälkeen, kaikkiaan viisi matkaa Aunuksen Karjalaan. Europaeuksen runosaalis jäi kuitenkin laihaksi johtuen laulajien haluttomuudesta laulaa kerääjälle.⁵ Europaeus piti Ilomantsin Pahkalammin vanhauskoisten luostaria yhtenä syynä sille, miksi laulajien suhtautuminen vanhoja runoja kohtaan oli kielteinen.⁶ Raija Koponen kirjoittaa *Karjalan laulajat* -kirjassa olevassa artikkelissaan yksityiskohtaisesti suomalaisten tutkijoiden keruutyöstä ja -historiasta Aunuksen Karja-

2 Kotimaisten kielten keskus.

3 Koponen 1968, 206.

4 Hahl ym. 1902, 15.

5 Koponen 1968, 207.

6 Koponen 1968, 207.

lassa. Keruuhistorian lisäksi artikkelissa on kuvauksia laulajista, heidän ohjelmistostaan sekä laulajien kohtaamisista kerääjien kanssa.⁷

Aunuksen Karjalan runonkeruusta kirjoittaa myös Sandra Stepanova. Hän selvittää artikkelissaan “Etelä-Karjalan (Etelä-Aunuksen) eepistä lauluperinnettä” neuvostoaikana tehtyä keruuta.⁸ Stepanova pohtii syitä siihen, miksi monet kerääjät ovat muistiinpanoissaan puhuneet kansan umpimielisyydestä ja lauluhaluttomuudesta, vaikka he muuten ovat matkoillaan kohdanneet vieraanvaraisuutta. Hän mainitsee tärkeimmiksi syiksi kerääjien kiireen sekä harvat ja kestoiltaan lyhyet keruumatkat. Mielipiteensä hän perustaa omiin, monien vuosien kokemuksiinsa kenttätöystä sekä muiden kerääjien, kuten Petroskoissa 1900-luvulla Kielen, kirjallisuuden ja historian instituutissa työskennelleen folkloristin Viktor Jevsejevin vastaaviin kokemuksiin. Stepanov korostaa, että kerääjän ja laulajan välille täytyy ensin syntyä luottamus ja yhteisymmärrys. Vasta sen jälkeen menestyksenkäs keruutyö on mahdollista. Tästä luottamuksesta voi syntyä hedelmällistä kanssakäymistä, josta esimerkkinä Stepanova mainitsee oman keruutoimintansa lisäksi Jevsejevin yli 30 vuotta kestäneen yhteistyön Anastasija Nikiforovan kanssa. Stepanova nostaa esille myös näkemyksensä siitä, että ”kerääjä tekee runonlaulajan”. Tällä hän tarkoittaa sitä, että suuren arvostuksen saaneita runolaulajia tai perinteentaitajia ovat lähes poikkeuksetta ne, joiden luona kerääjä on vierailut useampia kertoja. Tällaisia esimerkkejä on perinnemateriaalin tallennushistoriasta osoitettavissa useita.⁹ Yksi tunnetuimmista lienee Lönnrotin ja Arhippa Perttusen välinen yhteistyö.

Runolaulumitta, bylina ja stiihulaulu

Folkloristiikan tutkimuksen parissa käsite *kalevalamitta* on vakiintunut tarkoittamaan vanhakantaista itämerensuomalaista suullista runomittaa. *Klassisella kalevalamitalla* tarkoitetaan *Kalevalan* sekä tutkijoiden parhaimpina pitämien, lähinnä vienankarjalaisten ja inkeriläisten suullisten runojen pohjalta muodostettua runomittaa. Tutkimuskirjallisuudessa on ollut ja on edelleen käytössä monia eri nimityksiä puhuttaessa itämerensuomalaisesta suullisesta runoperinteestä.¹⁰ Tässä artikkelissa käytän suullisesta kalevalamitasta nimitystä *runolaulumitta*. Tätä termiä käytti ensimmäisenä Outi Pulkkinen ja se on sittemmin vakiintunut kansanmusiikin ammattilaisten keskuudessa.¹¹ Haluan runolaulumitta-käsitteellä ilmentää sitä, että kyseessä on nimenomaan laulettu runo, sanan ja sävelen symbioosi.

Runolaulu koostuu tavallisesti 8–10-tavuisista säkeistä. Säkeet jakautuvat neljään runo-

7 Koponen 1968, 201–236.

8 Stepanova 1990, 57–88.

9 Stepanova 1990, 66.

10 Kallio ym. 2017, 139–140.

11 Pulkkinen 2009, 49–62.

jalkaan, joista käytän Heikki Laitisen tapaan nimitystä laulujalka.¹² Laulujalka koostuu kahdesta iskusta, painollisesta ja painottomasta. Kussakin laulujalassa on yleensä kaksi tavua, mutta etenkin ensimmäinen laulujalka voi sisältää myös enemmän tavuja. Runosäkeitä on kahdenlaisia: tasasäkeitä ja murrelmasäkeitä.¹³ Tasasäkeissä sanojen pitkät pääpainolliset tavut sijoittuvat laulujalkojen nousuun eli painollisille kohdille. Murrelmasäkeissä sanojen lyhyet pääpainolliset tavut sijoittuvat laulujalkojen laskuun eli painottomille osille. Sanan ensimmäinen lyhyt pääpainollinen tavu ei voi sijoittua laulujalan alkuun painolliselle osalle. Tämä sääntö ei kuitenkaan koske ensimmäistä laulujalkaa.¹⁴

Runolaulua ovat itämerensuomalaisten keskuudessa laulaneet suomalaiset, karjalaiset, inkeroiset, vatjalaiset, virolaiset ja setot. Runolaulumitasta esiintyy monenlaisia muotoja ja esimerkiksi aunuksenkarjalaiset runot ovat hyvinkin erilaisia, jos niitä vertaa vaikkapa Vienan Karjalasta tallennettuihin runoihin. On todettu, että runomitta muuttuu joustavammaksi tultaessa Vienasta etelämmäksi, ja Virossa mitta poikkeaa jo huomattavasti vienankarjalaisista runoista.¹⁵ Virolaisissa runoissa mitan mukaisia ovat myös tavupainolliset ((*silbilis*)-*rõhuliset*) säkeet, jossa lyhyet pääpainolliset tavut osuvat laulujalan painolliselle osalle.¹⁶ Runolaulumitan ominaisuuksiin vaikuttavat kielen piirteiden lisäksi myös ympärillä olevat muut lauluperinteen lajit. Pirkko-Liisa Rausmaa nostaa Aunuksen Karjalassa lauletuista laulunlajeista esiin juuri bylinat ja stiihut, jotka ovat varmasti vaikuttaneet runomitan muotoutumiseen tällä alueella.¹⁷

Bylinat ovat venäjänkielisiä eeppejä lauluja. Niitä on tallennettu jo 1860-luvulta alkaen runsaasti myös Aunuksen Karjalasta. Tallennuksia on tehty paljon vielä 1900-luvulla.¹⁸ Venäläisessä laulustossa bylinat kuuluvat sävelmiin, jotka rakentuvat epäsäännöllisen pituisista jaksoista. Sävelmäsäkeet jakautuvat kolmeen segmenttiin: 1. anakruusi eli nousutahti 2. keskisegmentti ja 3. klausuuli. Byliinoissa tärkeitä kohtia säkeessä ovat kolmas ja kolmanneksi viimeinen tavu, jotka ovat painollisia ja sijoittuvat sävelmäsäkeen iskullisiin kohtiin. Näiden väliin jäävien tavujen lukumäärä on vaihteleva, useimmiten se vaihtelee kolmesta viiteen niin, että koko säkeen yhteenlaskettu tavumäärä on 11–13.¹⁹ Keskisegmentissä voi tavumäärästä riippuen olla useampia painollisia kohtia.²⁰ Yksi tärkeä elementti bylinarunoudessa on runomittaa ja säkeen pituutta säätelevät pienet lisäsanat ja -tavut, joilla ei runokontekstissa ole varsinaista merkitystä.²¹

Stiihulaulut ovat venäläisperäisiä ortodoksisesta kirkkolaulusta ja venäläisistä kansan-

12 Laitinen 2003, 222.

13 Laitinen 2006, 29–32.

14 Leino 2002 [1975], 210.

15 Kallio ym. 2017, 144.

16 Sarv 2008, 24–25.

17 Rausmaa 1968, 37.

18 Harvilahti 1985, 21.

19 Pašina 2005, 258.

20 Pašina 2005, 471–472.

21 Harvilahti 1985, 90.

sävelmistä vaikutteita saaneita legendalauluja. Karjalassa niitä laulettiin sekä venäjäksi että karjalaksi. Laulujen sävelmät olivat yksinkertaisia ja niitä esitettiin hartaasti venytäten.²² Pirkko-Liisa Rausmaa mainitsee runo- ja proosamuodon siirtymisilmiöitä tarkastelevassa artikkelissaan, että runoja kerrottiin esitettävän ”*jorostaen*” tai ”*stiihun luaduh*”, jolloin sävelmä ei asettanut vaatimuksia runomitan suhteen.²³ Kuvauksesta voi ymmärtää, että stiihulaulujen esitystapa oli jonkinlaista laulun ja puheen sekoitusta, jossa tarina eteni laulaen, ehkäpä vähäsävelisellä sävelmällä, ja laulu saattoi välillä muuttua puheeksi tai puheenomaiseksi lauluksi. Kati Kallion mukaan Laatokan alueen stiihuissa on havaittavissa joitakin runolaululle ominaisia metrisiä piirteitä ja melodia-aineisia.²⁴

Aineisto ja laulajat

Aunuksenkarjalaisia runolauluja on julkaistu vuosien varrella erilaisissa julkaisuissa varsinkin Venäjällä suhteellisen paljon. Osa julkaisuista on tekstikokoelmia, mutta joissakin julkaisuissa on mukana myös nuotintettuja runolauluja. Aikaisemmalle tutkimukselle on ollut ominaista, että tekstiä ja melodiaa on tarkasteltu erikseen. Jotta asiasta saisi kokonaiskäsityksen, tekstiä ja melodiaa tulisi mielestäni käsitellä kokonaisuutena. Tästä syystä olen ottanut tämän artikkelini aineistoksi vain sellaista materiaalia, josta käytösäni on ollut äänite.

Sain aineiston käyttööni kouluttaessani joitakin Karjalan Tasavallassa toimivia folklore-ryhmiä kuhmolaisen Juminkeko -kulttuurikeskuksen organisoimassa ECHO-hankkeessa vuosina 2012–2014. Halusin tuoda ryhmille laulettavaksi niiden omilta alueilta tallennettua runolaulua. Etsin ohjelmistoa Petroskoin kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin äänitearkistosta ja pyysin kopiot lauluista, jotka valitsin äänitteiden sisällysluettelotietojen perusteella. Joidenkin nauhojen sisältö osoittautui kuitenkin joksikin toiseksi kuin mitä sisällysluetteloissa oli kerrottu, enkä saanut äänitteitä kaikista haluamistani lauluista. Siksi tämän artikkelin aineistoa voi pitää hieman sattumanvaraisena.

Aineistossani on yhteensä seitsemän laulua, joista viisi osoittautui Hiidestä kosinta -runon toisinoiksi. Tiedostan, että määrä on suppea ja tutkimustuloksiin voi olennaisesti vaikuttaa Hiidestä kosinta -runojen määrä aineistossani. Tämä runo tunnetaan yleisesti runona, josta on olemassa runolaulumitalla laulettuja, mutta myös runolaulumittaa käyttäen sekä suorasanaisesti kerrottuja tallenteita. Pirkko-Liisa Rausmaa on tutkinut juuri tämän runon muuntumista sadunomaiseksi.²⁵ Tekstijulkaisuista voi kuitenkin havaita, että Aunuksen Karjalasta on tallennettu runsaasti myös muita runoja, joissa esiintyy kahdeksaa tavua pitempiä ja lyhyempiä runosäkeitä. Uskon, että näiden äänittei-

22 Järvinen 1981, 17.

23 Rausmaa 1968, 37.

24 Kallio 2021, 67.

25 Rausmaa 1964.

den avulla pystyn selvittämään monia sellaisia asioita, joita julkaistuissa runoteksteissä tai nuotinnoksissa ei näy mutta jotka ovat laulajalle ja laulamiselle olennaisia työkaluja. Äänitteiden avulla on mahdollista tarkastella muun muassa sitä, miten sanat sijoittuvat sävelmään ja kuinka laulaja käsittelee sellaisia säkeitä, joissa runosäkeen tavumäärä poikkeaa runolaulusäkeelle tavallisesta kahdeksasta tavusta. Artikkelini yhtenä tarkoituksena onkin löytää suuntaviivoja sille, miten runolaulua on Aunuksen Karjalassa laulettu.

Anastasija Feodorovna Nikiforovalta (1888–1971) on aineistossani kolme laulua, jotka kaikki ovat Viktor Jevsejevin vuosina 1940 ja 1952 nauhoittamia. Runoaiheiden mukaisesti nimettynä ne ovat Marjavirsi, jossa on lopussa Hiitolasta kosinta -runoa, Iivanan virsi ja Eläimet viestinviejinä -runo. Nikiforovan Hiitolasta kosinta on oikeastaan Marjavirsi, sillä kosintaosuus jää lopussa vain lyhyeksi lähdön valmisteluksi. Tämä runo on julkaistu *Karjalan kansan runojen* ensimmäisessä osassa.²⁶ Toinen Nikiforovalta tallennettu laulu on Iivanan virtenä tunnettu Pietari Suuren Viipurin valloituksesta kertova laulu.²⁷ Äänite on julkaistu *Folkloristi kentällä* -nimisellä cd-levyllä.²⁸ Kolmas Nikiforovan laulama laulu on Eläimet viestinviejinä -runo, josta äänitteellä on yhdeksän säettä. Äänitteellä oleva runo on julkaistu pitempänä versiona Jevsejevin toimittamassa *Karjalan kansan runot I* -kirjassa.²⁹ Aiemmin, vuonna 1936 tallennettu versio on puolestaan julkaistu vuonna 1950 Jevsejevin toimittamassa kirjassa *Karelskie epitseskie pesni*.³⁰

Neljä muuta aineistoni laulua ovat Hiidestä kosinta -runon toisintoja. Näistä vanhin on Viktor Jevsejevin Petroskoissa 1948 Anna Jegorovna Kibroevalta (s. 1888) tallentama versio.³¹ Kirjassa *Karelskie epitseskie pesni* on tästä samasta runosta Kibroevalta vuonna 1945 Veskelyksessä tallennettu 209 säettä sisältävä tekstiversio, joka on äänitteellä olevaa laulua pitempi.³² Kolmas Hiidestä kosinta -runo on Jevsejevin ja Leo Sunin vuonna 1958 Veskelyksessä Paraskovja Prokopjevna Ivanovalta (s. 1889) tallentama versio, jonka teksti on julkaistu *Karjalan kansan runot I* -kirjassa.³³ Tästä runosta on myös julkaistu vuonna 1935 tallennettu tekstiversio³⁴ sekä vuonna 1952 tehty äänite *Folkloristi kentällä* -levyllä.³⁵ Neljäs Hiidestä kosinta on vuonna 1958 Jevsejevin A. J. Mämmijevalta tallentama versio, jonka teksti on julkaistu *Karjalan kansan runoissa*.³⁶ Viidennen version on tallentanut Olga Feodorovna Zaitsevalta Unelma Konkka vuonna 1968. Myös tämä on julkaistu *Karjalan kansan runoissa*.³⁷

26 Jevsejev 1976, 182–184.

27 Фон 5/4 Pedri kuulužu kuningassu.

28 Jevsejev 2010, raita 6.

29 Jevsejev 1976, 270–271.

30 Jevsejev 1950, 276–277.

31 Фон 4/2 Iro neidoi, impi neidoi.

32 Jevsejev 1950, 295–300.

33 Jevsejev 1976, 301–303.

34 Jevsejev 1950, 340–343.

35 Jevsejev 2010, raita 2.

36 Jevsejev 1976, 297–300.

37 Jevsejev 1976, 332–335.

Laulajien repertuaarista ja runolaulun esittämistavoista

Kaikilta tämän artikkelin laulajilta on Petroskoin kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin äänitearkiston arkistoluetteloiden mukaan tallennettu useita lauluja ja eri laulun lajeja runolaulusta itse seipitettyihin lauluihin. Nikiforovalta, Ivanovalta, Zaitsevalta ja Mämmijevalta on luetteloiden mukaan tallennettu lauluja sekä karjalan että venäjän kielellä. Venäjänkielisten laulujen lajeiksi on merkitty ainakin lyyrinen laulu, tšastuška, tanssilaulu ja romanssi. Jotkut laulajat ovat laulaneet joitakin lauluja myös suomeksi. Näiden joukossa on sekä inkeriläisiä röntyskälauluja että suomalaisiksi kansanlauluiksi luokiteltuja lauluja. Joidenkin laulujen kohdalla mainitaan niiden olevan käännetty venäjän kielestä. Vaikka laulajat esittivät lauluja karjalaksi ja venäjäksi, ei ole löydetty todisteita venäläisen kertomarunouden merkittävästä vaikutuksesta karjalaiseen runouteen tai päinvastoin.³⁸ Tamara Krasnopolskaja on tutkinut karjalan alueen lauluja ja toteaa, että karjalainen lauluperinne kietoutuu sekä tekstien että sävelmien osalta varsin tiiviisti venäläisen kanssa eteläisessä Karjalassa eli Aunuksessa ja pohjoisella alueella suomalaisen kanssa. Hän sanoo bylinan ja runolaulun välisen yhteyden näkyvän nimenomaan runojen säemuodossa sekä melodisissa yhtäläisyyksissä. Lisäksi hän mainitsee yleisesti Aunuksen alueen lauluperinteiden yhteiset esteettiset kriteerit.³⁹

Mielenkiintoinen yhteys runolaulun ja bylinan väliltä löytyy myös aunuksenkarjalaiselta tunnetulta bylinoiden laulajalta Timofei Turujeviltä. Häneltä on tallennettu Petroskoin kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin äänitearkistoon vuosina 1939 ja 1940 kolme karjalankieliseksi merkittävä Ilja Murometsistä kertovaa bylinaa. Näistä yksi, Antikaisesta kertova bylinaruno on julkaistu Joonas Aholan kirjassa *Neuvostokalevalainen runous*.⁴⁰ Aholan mukaan runossa on tunnistettava bylinamuoto, joka näkyy paralleerikertauksissa ja sanastossa.⁴¹ Runosta voi myös löytää monia samankaltaisuuksia alueen runolaulujen kanssa. Petroskoin arkistossa on kahden Turujevin runon kohdalla merkintä, jossa mainitaan niiden olevan karjalan kielelle käännettyjä. Onko Turujev itse seipittänyt ne karjalaksi vai onko joku muu tehnyt käännöstyön, on vaikea sanoa. Ylipäättään kansanlaulujen käännökset olivat Neuvostoliitossa hyvinkin tavallisia ja monista lauluista tunnetaan eri alueilla paikallisilla kielillä laulettuja versioita. Aunuksen Karjalassa monia kansankuoroja 1930–1960-luvuilla johtanut Ivan Ljovkin tuotti kuoroilleen ohjelmistoa monin tavoin. Hän sävelsi ja runoili itse, mutta myös käänsi tekstejä tai runoili sävelmiin täysin uudet sanat. Kääntäessään hän saattoi muovata sävelmiä sopivammiksi omia kuorojaan ajatellen.⁴² Nikiforova lauloi Ljovkinin johtamassa Vuohjärven kuorossa ja kuoron ohjelmisto näkyy myös Nikiforovalta tallennetuissa lauluissa. Hän teki muutenkin Ljovkinin kanssa paljon yhteistyötä. Ljovkin muun muassa sävelsi *Karjalaiset häät* -nimi-

38 Čistov 1976, 172.

39 Krasnopolskaja 1977, 5–7.

40 Ahola 2023, 270–271.

41 Ahola 2023, 271.

42 Suutari 2009, 66.

sen teoksen, joka pohjautui kahteenkymmeneen Nikiforovan laulamaan häälauluun.⁴³

Äänitteiden kuunteleminen sekä omat kenttätyökokemukseni ovat innostaneet minua pohtimaan runolaulujen esittämistapoja. Rausmaa on artikkelissaan maininnut runolaulujen esitystavan, jossa samassa laulussa yhdistellään suorasanaista ja runolaulumittaista kerrontaa. Tällaista ilmiötä on yleisesti pidetty osoituksena runolaulun rappeutumisesta tai laulajan muistamattomuudesta, ja kerääjät jättivät tallentamatta tällaisia esityksiä.⁴⁴ Yksi esimerkki runolaulumittaisen ja suorasanaisten kerronnan yhdistelmästä on Uno Karttusen Tatjana Hilipalta eli Vasseljevnalta, Lukkanen vaimolta Repolasta 1897 tallentama versio Luojan virrestä. Tallennettuna on kaksi versiota,⁴⁵ joista jälkimmäisen loppuosa on esitetty suorasanaisesti kertoen. Toisessa versiossa suorasanaista osuutta ei ole, vaan koko laulu on esitetty runomuodossa. Rausmaan mukaan sama laulaja on voinut esittää runoja myös ilman suorasanaista osuutta. Karttunen tallensi Hilipalta kaikkiaan 24 runoa, 1265 säettä.⁴⁶ Myös Arhippa Perttuselta on Lönnrot tallentanut tällaisen runoa ja proosaa yhdistelevän esityksen.⁴⁷ Runoa ja proosaa sisältäviä lauluja oli varmasti enemmän kuin miltä tallennusten perusteella näyttää, sillä kerääjät eivät välttämättä olleet kovin kiinnostuneita näistä mahdollisesti sekamuotoisina pitämistään esityksistä. Arkistossa onkin useita muistiinpanoja, jotka kerääjä on keruuhetkellä jättänyt kesken ilmeisesti siitä syystä, että esitys on muuttunut suorasanaiseksi.⁴⁸ Tämän artikkelin aineistossa Zaitsevalta tallennetussa esityksessä on useita tällaisia suorasanaisia lyhyitä jaksoja, ja laulaja myös päättää esityksen suorasanaiseen jaksoon.

Metodit

Tämän artikkelin näkökulma on musiikkianalyttinen, mutta sisällytän näkökulmaani myös muusikon kokemusperäisen tiedon. Tärkeä osa analysointityötäni onkin ollut laulaa näitä runolauluja itse ja pyrkiä laulamalla omaksumaan arkistotalletoilta kuuluva laulutyyli. Tarkoitukseni on tulevaisuudessa hyödyntää tutkimustuloksia omassa taiteellisessa työssäni. Ajatuksena on ollut vahvasti Heikki Laitisen nimeämä malli *musisoiva tutkija, tutkiva muusikko*,⁴⁹ jota hän käytti Sibelius-Akatemian kansanmusiikin koulutuksessa, ja siellä opiskelleena olen itsekin omaksunut tämän metodin. Ajatuksena on, että muusikko voi tietoisesti vaihtaa näkökulmaa muusikosta tutkijaan ja tutkijasta muusikkoon. Tällä metodilla voi etsiä vastauksia aineistosta herääviin kysymyksiin.⁵⁰ Tässä tapauksessa itseäni kiinnosti ensisijaisesti se, miten laulajat sijoittivat sanoja sävelmiin.

43 Карелия.

44 Rausmaa 1968, 37.

45 SKVR II 699, SKVR II 330.

46 Koponen 1968, 214.

47 SKVR I3, 2008.

48 Rausmaa 1968, 60.

49 Laitinen 1991, 59–85.

50 Laitinen 2003, 335–337.

Menetelmänä tutkimuksellinen laulaminen on monitahoinen prosessi, joka sisältää pitkän kokemuksen erilaisten kansanlaulutyylien, kuten runolaulun, vienanjoiuin ja karjalaisten itkuvirsien laulajana. Ylipäätään laulajuuteeni liittyy pyrkimys ymmärtää perinnettä laulajan näkökulmasta. Ajatuksenani on, että kulttuuriin, kieleen ja historiaan liittyvä tutkimustieto yhdistettynä omaan laulajankokemukseen antaa tutkimukselleni sellaista informaatiota, jota ei pelkkien kirjallisten tai soivien lähteiden avulla pysty saavuttamaan. Oman laulajuuteni kannalta merkittävä taustatekijä on Karjalaan ja muualle suomalais-ugrialaisten kansojen pariin tekemäni lukuisat kenttämatkat ja niistä saadut kokemukset. Nämä elementit luovat hyvän pohjan lähteä *kuvitelluille kenttäretkille*, joka sekin on Heikki Laitisen tutuksi tekemä menetelmä.⁵¹ Siinä tutkija ottaa tutkimastaan ilmiöstä haltuun kaiken mahdollisen ennakkotiedon, mitä on saatavissa, ja tämän taustatiedon sekä oman mielikuvituksensa avulla kohtaa arkistotalleenteella laulavan henkilön ja käy vuoropuhelua hänen kanssaan.⁵² Omassa prosessissani tärkeässä asemassa ovat myös laulajat, heidän persoonansa ja elämäntarinansa. Aina näitä tarinoita ei ole löydetävissä, mutta pienetkin tiedon muruset ruokkivat mielikuvitusta luomaan henkilökuvaa äänitteellä laulavasta ihmisestä.

Pauliina Syrjälä on avannut omaa musisoiva tutkija, tutkiva muusikko -prosessiaan artikkelissaan *Kantelepelimannit Arvi, Aarne ja Alfred: Tikkusoittotradition soiva tyylintutkimus*.⁵³ Hän kirjoittaa osuvasti siitä, miten soittotyölyin omaksuminen mahdollisimman tarkasti arkistotalleenteilta antaa taiteilijalle kyseisen ohjelmiston esittäjänä vapauden itse päättää ja perustella omat taiteelliset valintansa. Syrjälä toteaa, että jokainen arkistomateriaalien kanssa työskentelevä kansanmuusikko päätyy pohtimaan, missä määrin haluaa toistaa kuulemaansa sellaisenaan ja missä määrin omat taiteelliset mielitykset vaikuttavat arkistotalleenteilta opeteltuun musiikkiin ja sen esittämiseen.⁵⁴ Tämä on mielestäni tärkeä ja perustavanlaatuinen kysymys. Itse olen tämän tutkimuksen aineiston kohdalla pohtinut, kuinka paljon runolaulumitan määritelmän mukaisista säännöistä poikkeamista siedän omassa laulussani.

Oma laulamisprosessini on rakentunut niin, että olen ensin tehnyt nuotinnoksen ja sitten ryhtynyt äänitteen ja nuotinnoksen avulla opettelemaan laulua noudattaen mahdollisimman tarkasti laulajan antamaa mallia. Teen nuotinnokset heti aluksi, koska laulut ovat pitkiä, useiden kymmenien säkeiden mittaisia. Niiden opetteleminen ainoastaan korvakuulolta olisi itselleni hyvin hidasta varsinkin, kun laulussa on muistettavana myös sanat. Nuotti auttaa minua myös rakenteen hahmottamisessa ja erilaisten muunnelmien havaitsemisessa. Ensimmäiset nuotinnokset ovat muistiinpanon luonteisia ja tukevat arkistoäänitteellä olevan materiaalin opettelua. Prosessin edetessä nuottikuva tarken-

51 Laitinen 1991, 79.

52 Laitinen 2006, 333–335.

53 Syrjälä 2018, 35–65.

54 Syrjälä 2018, 46.

tuu ja valmiit nuotinnokset ovat arkistoäänitteiden paradigmaattisia rakenneanalyyssejä, joista laulujen rakenteet ja muut elementit on nähtävissä. Jarkko Niemen ja Marko Jousteen mukaan paradigmaattinen rakenneanalyysi on parhaimmillaan aineistolähtöistä.⁵⁵ Siinä analysoijan työ on musiikkityylin periaatteiden oppimista ja löytämistä. Runolaulun paradigmaattisessa analyysissä tutkittavaksi rakenne-elementiksi eli segmentiksi muodostuu luonnollisesti runosäe ja sen musiikillinen vastine. Paradigmaattisessa nuotinnoksessa nämä segmentit asetellaan allekkain, jolloin sävelmää voi tarkastella säetasolla. Käytän prosessissani apuvälineenä mahdollisuuksia muokata tallenteella olevaa ääntä muun muassa hidastamalla tai nopeuttamalla tempoa, muuttamalla sävelkorkeutta, toistamalla pieniä pätkiä lukuisia kertoja sekä poistamalla kohinoita taajuuskorjaimilla.

Laulun opetteluvaihetta voisi kutsua vaikkapa eräänlaiseksi materiaalin syöttämiseksi omaan varastooni. Tämän jälkeen alan nuotinnosten avulla purkaa sekä nuotinnoksista että laulamisesta saatuja havaintoja. Listaan tietoisesti erilaisia laulajien käyttämiä ratkaisuja, kuten esimerkiksi melismoja ja niiden sijoittumista sävelmäsäkeeseen, melodiamuunnelmia sekä lisätavuja ja -sanoja. Tämän jälkeen laulan materiaalia niin, että tietoisesti käytän tai olen käyttämättä laulajien antamia malleja. Voin esimerkiksi purkaa tai toteuttaa melisman eri tavoin kuin laulaja on esityksessään tehnyt, laulaa toistaen samaa sanasäettä erilaisilla laulajan tekemillä sävelmävariaatioilla tai lisätä tai poistaa yksitavuisia lisäsanoja. Havainnoin, miten laulajan tekemät ratkaisut vaikuttavat yksittäisen säkeen sisällä: esimerkiksi, jos laulaja tekee sävelmämuunnelman yhden sävelen kohdalla, johtaako tämä muutokseen myös muissa sävelissä? Voiko yhden sävelen muutos johtaa tietynlaisen pitemmän sävelmämuunnelman muotoutumiseen? Jos tekstissä esiintyy samanlaisia säkeitä, vertailen, miten laulaja laulaa toistuvan tekstisäkeen. Onko sävelmässä kohtia, jotka tuntuvat taipuvan muunnelmiin helpommin kuin jotkut toiset? Millaisissa kohdissa laulaja yleensä lisää pikkusanoja tai muuntelee tekstiä? Millaisia laulajakohdaisia eroja on havaittavissa? Onko laulajien tavoissa sijoitella sanoja eroja, ja onko näiden perusteella havaittavissa laajempia säännöstöjä sanojen sijoittelemisesta?

Olen myös tarkastellut runoja ja niissä käytettyä kieltä ja kielen muotoja. Laulujen sanat olen kirjoittanut muistiin kuulonvaraisesti. Suurena apuna ovat olleet kirjalliset lähteet, joissa on julkaistuna tässä artikkelissa käsittelemiä laulujen versioita samoilta laulajilta. Pääasialliset lähteeni ovat olleet Viktor Jevsejevin toimittamat kirjat *Karelskie epitäšskie pesni* (1950) ja *Karjalan kansan runot I* (1976). Jälkimmäisen esipuheessa Jevsejev kirjoittaa runojen transkriptioiden periaatteista. Hän mainitsee mielenkiintoisena asiana puhekielestä poikkeavat sanat, jotka esiintyvät vain lauluissa. Jevsejevin mukaan lauluissa esiintyy paljon vanhentuneita tai kokonaan puhekielestä hävinneitä sanoja. Useimmin ne ovat hänen mukaansa jäänteitä varhaisvenäläisistä lainasanoista, mutta myös puhekielestä puuttuvia lainasanoja suomen kielestä. Esipuheessa mainitaan, että

⁵⁵ Niemi & Jouste 2013, 193–197.

näistä sanoista olisi luettelo kirjaan liittyvässä liitteessä, joka sisältäisi myös joidenkin runojen nuotinnoksia.⁵⁶ Harmillisesti en ole onnistunut löytämään liitettä mistään, eikä sen olemassaolosta tiedetty myöskään Petroskoin arkistossa. Kirjan toinen julkaisija on Tarton yliopisto ja kysyin asiaa myös kyseisen yliopiston kirjastosta, mutta sieltäkään ei löytynyt liitettä tai siihen liittyvää tietoa. Joistakin lauluista on julkaistuna teksti, joka on kirjoitettu juuri käytössäni olevan äänitteen pohjalta. Omat litteraationi kuitenkin eroavat näistä julkaistuista teksteistä monessa suhteessa. Olen pyrkinyt kirjoittamaan sanat mahdollisimman tarkasti kuulemani mukaisesti: esimerkiksi jotkut konsonantit kuuluvat laulaessa selkeästi kahdentuneina, vaikka ne eivät livvinkarjalan kieliopin mukaisesti kahdennu. Tästä nostan esimerkiksi Nikiforovan laulussa selvästi kuultavan sanan ”*muamalle*” (äidille), joka kieliopin mukaisesti olisi ”*muamale*”.

Sanojen ja sävelen suhde

Aunuksenkarjalaisten runolaulujen runoja tarkasteltaessa huomio kiinnittyy säkeiden tavumääriin. Ne poikkeavat tavallisesta kahdeksasta tavusta ja määrä voi saman runon sisällä vaihdella paljonkin. Tämän artikkelin aineistossa on yhteensä 469 laulettua runosäettä, joiden tavumäärä on 5–18. Säkeistä 55% on 8-tavuisia, ja 9-tavuisia on 24%. 10-tavuisia säkeitä on 8% ja 11 tavua tai enemmän on havaittavissa 10%:ssa säkeistä. Alle 8-tavuisia säkeitä puolestaan on 3%. Tavumäärien lisäksi huomio kiinnittyy siihen, miten sanojen ensimmäiset pääpainolliset tavut sijoittuvat sävelmään. Runolaulumitalle on ominaista, että sanojen pitkät pääpainolliset tavut sijoittuvat laulujalan nousuun ja vastaavasti lyhyet pääpainolliset tavut laskuun. Tätä laajuussäännöksi kutsuttua ilmiötä on tarkastellut Pentti Leino artikkelissaan *Äidinkieli ja vieras kieli: Rahvaanrunouden metriikka*. Hän osoittaa, että laulujalan nousuissa esiintyy lyhyitä pääpainollisia tavuja ja vastaavasti laskuissa pitkiä pääpainollisia tavuja myös Vienan Karjalassa tallennetuissa runoissa.⁵⁷ Leino on artikkelissaan analysoinut kolmelta vienalaiselta laulajalta yhteensä 300 säettä, sata säettä kultakin. Taulukossa 1 on esitetty Leinon luvut ja omat laskelmani tämän artikkelin aineistosta, ja lisäksi siinä on vertailun vuoksi näkyvillä myös Leinon artikkelissaan esittämät luvut Arhippa Perttusen runoista. Mielenkiintoinen havainto näiden lukujen pohjalta on se, etteivät Vienan ja Aunuksen runoissa ilmenevät poikkeamat laajuussäännön noudattamisessa ole erityisen huomattavia. Tämän artikkelin aineistossa poikkeamia on yhteensä 17,4 %. Huomioitavaa on, että tähän laskelmaan en ottanut mukaan yli 11-tavuisia säkeitä, koska pitkissä runosäkeissä tavut voivat sijoittua hyvinkin vapaasti ja laulujalkoja voi sen vuoksi olla enemmän kuin neljä. Leinon Vienan aineistossa poikkeamat koko materiaalissa ovat 13,8 %. Verrattuna Arhippa Perttusesta kerättyjen säkeiden lukemaan 1,6 % sekä Aunuksen että Vienan lukemat ovat selkeästi korkeampia. Merkittävin ero Vienasta ja Aunukselta tallennettujen runojen välillä

⁵⁶ Jevsejev 1976, 12–15.

⁵⁷ Leino 2002, 211.

koskee juuri tavumääriä. Leinon aineistossa vienalaisissa runoissa on 9- ja 10- tavuisia säkeitä ainoastaan 7,7 %, kun tämän artikkelin aineistossa niitä on peräti 32 %. Leinon aineistossa ei myöskään ole yhtään 11 tavua tai enemmän sisältäviä säkeitä.

Laulujalka	Viena Leinon mukaan	Aunus tämän artikkelin aineisto	Arhippa Perttunen
2. laulujalan nousu	17,5 %	18,1 %	2,6 %
3. laulujalan nousu	19,6 %	15,8 %	0,6 %
4. laulujalan nousu	9,4 %	8,0 %	–
kaikki nousut	16,9 %	13,8 %	1,4 %
2. laulujalan lasku	10,9 %	5,7 %	2,7 %
3. laulujalan lasku	–	4,8 %	1,3 %
4. laulujalan lasku	–	–	–
kaikki laskut	5,1 %	3,5 %	1,9 %
kaikki yhteensä	13,8 %	17,4 %	1,6 %

Taulukko 1. Taulukossa esitetään prosentteina laajuussäännön vastaiset esiintymät runosäkeissä eli laulujalkojen nousuun osuvat lyhyet pääpainolliset tavut ja laulujalkojen laskuun osuvat pitkät pääpainolliset tavut. Ensimmäinen laulujalka ei ole mukana laskuissa, sillä siinä sääntö ei päde.

Jarkko Niemen ja Marko Jousteen mukaan melodian ja tekstin suhdetta, ja niiden tapaa edetä ajassa, voi pohjoisten laulukulttuurien yhteydessä kuvata käsitteillä *syllabinen*, *melismaattinen* ja *resitatiivinen*.⁵⁸ Syllabisessa tavassa jokaista tekstitavua vastaa yksi sävel ja päinvastoin. Laulaja vie näin ollen yhtä aikaa eteenpäin sekä tekstiä että melodiaa. Melismaattisessa tavassa sävelmä puolestaan hallitsee tekstiä ja tekstin eteneminen pysähtyy. Kun sidotaan yhteen useampia säveliä, pystytään sävelmään sijoittamaan vähemmän tavuja kuin syllabisessa tavassa. Resitatiivisessa tavassa taas teksti on hallitsevassa asemassa. Teksti etenee ja rytmi säilyy, mutta sävelmä pysähtyy paikalleen niin, että laulaja jää toistamaan samaa säveltä. Näitä samoja käsitteitä voi mielestäni soveltaa myös aunuksenkarjalaisen runolaulun yhteydessä.

On olemassa joitakin yleisiä periaatteita liittyen siihen, millä tavoin yli tai alle kahdeksantavuiset runosäkeet sijoittuvat runolaulusävelmään. Yhtenä sääntönä pidetään sitä, että ensimmäinen laulujalka voi sisältää enemmän kuin kaksi tavua. Ylimääräisten tavujen sijoittaminen kolmanteen tai neljänteen laulujalkaan ei ole kuitenkaan täysin poikkeuksellista.⁵⁹ Myös Kati Kallio toteaa tällaisen olevan mahdollista, mutta harvinaista.

⁵⁸ Niemi & Jouste 2002, 199–200.

⁵⁹ Sadeniemi 1951, 77–79.

Pelkkien kirjallisten lähteiden avulla tätä on hankala tutkia ja Kallio onkin tarkastellut asiaa äänitteiden avulla, sekä vertailemalla niitä kirjallisiin muistiinpanoihin. Hänen tutkimuksensa mukaan laulajat voivat sijoittaa tavut myös muodostamalla säkeen alkuun ikään kuin ylimääräisen metrisen aseman. Kallio osoittaa esimerkein, että tällaisia säkeeseen kuulumattomia tavuja voi olla useampiakin.⁶⁰ Heikki Laitinen on analysoinut säkeeseen kuulumattomia lisätavuja Anni Tenisovan laulamaa Marian virttä käsittelevässä artikkelissaan. Hänen mukaansa lisätavun rooli on ottaa vauhtia tai antaa laulajalle miettimisaikaa.⁶¹ Kallio mainitsee myös joidenkin laulajien lisäävän musiikillisia iskuja sävelmäsäkeeseen, jotta ylimääräiset tavut saadaan mahdutettua siihen.⁶²

Tutkimuksista löytyy joitakin periaatteita liittyen kahdeksaa tavua lyhyempien säkeiden laulamiseen. Yksi tapa on venyttää tavua niin, että se täyttää koko laulujalan.⁶³ Jukka Saarinen esittää Perttuselta kerätyn kirjallisessa muodossa olevan aineiston pohjalta lyhyiden säkeiden laulamiseksi kolme tapaa.⁶⁴ Vaikka säkeiden pituus olisi kerääjän muistiinpanoihin kirjoitettuna alle kahdeksan tavua, ovat ne kuitenkin laulettuna kahdeksantavuisia. Saarinen lähtee siis ajatuksesta, että kaikki säkeet ovat laulettuna vähintään 8-tavuisia, eikä hän näe syytä olettaa, että käytössä olisi erillistä lyhyemmille säkeille sopivaa sävelmää. Hänen mukaansa ensimmäinen tapa on arkaainen, eli lauletuksessa kielessä on käytössä kielen vanhempi muoto. Tämä on yleistä etenkin illatiivissa, jossa esimerkiksi puhekielinen *merēh* voi laulettuna olla vanhemmassa *merēhen*-muodossa. Joskus laulaja voi myös muodostaa uuden päätteen uudemman tai vanhemman muodon päälle. Tällaisesta hän mainitsee esimerkkinä Miihkali Perttuselta tallennetussa puheessa ilmenevän verbin *tulouve*. Kyseessä on yksikön kolmannessa persoonassa oleva verbi *tulou* (tulee), johon Perttunen on lisännyt *ve*-päätteen: *tulouve*. Toinen Saarisen mainitsema tapa on täytesanan lisääminen, joista hänen mukaansa yleisimmin käytetään sanaa ”on”. Kolmas tapa on poikkeuksellinen tavujako. Petri Lauerma selittää tätä ilmiötä Boreniusken talentamien Larin Parasken runojen pohjalta. Borenius on merkinnyt muistiinpanoihinsa eri tavuihin kuuluvat vokaalit niiden alapuolisella alaspäin aukeavalla kaarimerkillä. Tällöin seitsemäntavuinen säe saadaan laulettaessa usein kahdeksantavuisiksi jakamalla pitkä vokaali tai vokaaliyhtymä kahteen tavuun: esimerkiksi 7-säkeinen säe ”tul miu vel-loi Vi-ro(i)s-ta” muuttuu laulettuna 8-tavuiseksi ”tul miu vel-lo-i Vi-ro(i)s-ta”.⁶⁵

Aineistostani nousee esiin erilaisia tapoja yhdistää runo ja sävelmä. Lähtökohtana voidaan pitää syllabista tapaa, jossa yhtä tavua vastaa yksi sävel. Useimmiten säkeessä on kahdeksan tavua ja kahdeksan säveltä. Aineistossani on myös sävelmiä, joissa kaksi säveltä sidotaan kaarella yhteen, jolloin yhdellä tavulla lauletaan nämä molemmat säve-

60 Kallio 2021, 67.

61 Laitinen 2004, 163–164.

62 Kallio 2021, 68.

63 Kallio 2021, 69.

64 Saarinen 2018, 79.

65 Lauerma 2004, 36.

let. Tulkitsen tällaisen säännönmukaisesti toistuvan sidonnan edelleen noudattavan syllabista systeemiä. Jos tekstisäkeessä on enemmän kuin kahdeksan tavua, voi laulaja lisätä sävelmäsäkeeseen tarvittavan määrän säveliä. Jos tekstisäkeessä taas on vähemmän kuin kahdeksan tavua, voi säveliä vähentää suhteessa niihin. Samalla säkeiden ajallinen kesto joko kasvaa tai lyhenee. Sävelmä siis joustaa tavumäärän mukaan. Se, missä kohdassa laulaja muokkaa sävelmää, on olennainen asia. Olen tehnyt havainnon, että kukin sävelmä jakautuu kolmeen osaan: alkuosaan, keskiosaan ja loppuosaan. Mielestäni näyttää siltä, että alku- ja loppuosat pysyvät kiinteämpimuotoisina, mutta keskiosa elää tavumäärien mukaan. Näen tässä selkeän yhteyden bylinalauluun ja mietin, voisiko tässäkin tapauksessa sävelmän jakaa kolmeen eri osaan: alku-, keski- ja loppuosaan ja nimetä bylinan tapaan anakruusiin, keskisegmenttiin ja klausuuliin? Tällöin ensimmäinen runolaulujalka olisi anakruusi, keskisegmentti käsittäisi toisen ja kolmannen runolaulujalan ja neljäs laulujalka klausuulin.

Sanojen sijoittelu sävelmiin aineistossani

Kahdeksantavuisissa runosäkeissä sanojen sijoittelu sävelmään noudattaa yleensä syllabista systeemiä. Huomioitavaa on se, että sanojen lyhyet pääpainolliset tavut voivat sijoittua laulujalan nousuun ja vastaavasti pitkät pääpainolliset tavut voivat sijoittua laulujalan laskuun.

on - go voi - du vo - l(o)-va - ri - lois - su

on - go li - ho - i - da lin - nas - su

Kuva 1. Anastasija Feodorovna Nikiforova Φ OH 5/4 1. sivu, rivit 9 ja 10.

Yhdeksäntavuisissa säkeissä esiintyy useita tapoja sanojen sijoittelulle. Yksi mahdollisuus on ensimmäinen laulujalka, johon ylimääräiset tavut tavallisestikin runolaulussa sijoitetaan. Tällöin ensimmäisen laulujalan rytmi tihentyy, mutta siihen käytetty aika ei lisäännä.

e - let - tiin ol - diin ai - goih saa - he

Kuva 2. Olga Feodorovna Zaitseva Φ OH 984/2. 1. sivu, rivi 12.

Tämä ei kuitenkaan ole ainoa tapa laulaa 9-tavuisia säkeitä. Ylimääräisiä tavuja voidaan lisätä myös toiseen ja kolmanteen laulujalkaan, jolloin rytmi näissä kohdissa tihentyy.

Kuva 3. Olga Feodorovna Zaitseva ФОН 984/2. 1. sivu, rivi 3. (2. laulujalka)

Kuva 4. Olga Feodorovna Zaitseva ФОН 984/2. 2. sivu, rivi 15 (3. laulujalka)

Yli yhdeksäntavuisissa säkeissä tapoja on myös useita. Laulaja voi niissäkin sijoittaa ylimääräiset tavut ensimmäiseen laulujalkaan, jolloin rytmi tihenee, mutta käytettävä aika ei lisäännä.

ku-dai ol-lou vah - nin syn - nyn-döi-le se ol-gah vah-nin Väi - nä-möi-ne
 ku-dai ol-lou nuo - rin syn - nyn-döi-le se ol - gah nuo-rin Jou - ga-moi-ne
 ku-dai ol-lou kes - ki-mäi - nesyn - nyn-döi-le se ol - gah sep-po Il - mol-li - ne

Kuva 5. Anna Jegorovna Kibroeva ФОН 4/2. 1. sivu, rivit 3, 4 ja 5.

Tämän lisäksi on mahdollista lisätä säkeeseen iskuja niin, että säkeen ajallinen kesto muuttuu. Lisäykset tehdään usein joko toiseen, kolmanteen tai jopa molempiin laulujalkoihin niin, että säkeen alku- ja loppuosissa säilyvät kullekin sävelmälle ominaiset piirteet. Tätä tapaa voisi mielestäni pitää resitatiivisena, vaikka sävelmä ei Niemen ja Jousteen resitatiivimääritelmän mukaan jää yhdelle sävelle.⁶⁶ Usein siinä toistuu sävelmässä jo oleva sävelkuvio ja tulee tuntuma, että sävelmä jää paikoilleen tai siinä toistetaan lyhyttä melodiamotiivia.

Yksi tapa, joka tulee esille varsinkin yli 9-tavuisissa säkeissä, on laulaminen sanarytmin mukaan. Jos sävelmäsäe on laulussa pääsääntöisesti muodostunut niin, että kahdeksas-

⁶⁶ Jouste & Niemi 2002, 200.

osat ovat ryhmittyneet 2 + 3, 2 + 3, voi laulaja muuttaa ryhmitystä sanarytmin mukaisesti. Tällöin säännöllisesti jatkunut 2 + 3, 2 + 3 -ryhmitys voi muuttua esimerkiksi muotoon 3 + 3, 2 + 3 tai 3 + 2, 3 + 2 + 2.

Kuva 6a. Parasakovja Prokopjevna Ivanova фон 42/8. 1. sivu, rivi 1 (2+3, 2+3).

Moa-mo - jai - ni kan - da - joi - ni ma - gien mai-jon an - da - joi - ni

Kuva 6b. Parasakovja Prokopjevna Ivanova фон 42/8. 2. sivu, rivi 14 (3+3, 2+3)

vas - ki - čut pa-net va - rač-čuk-se ši - ži - lius-kut i vi-čoi-k-se

Kaksisäkeisissä sävelmissä on mahdollista tehdä myös niin, että yksi tekstisäe täyttää sekä esi- että jälkisäkeen eli kaksisäkeinen sävelmä ikään kuin yhdistyy yhdeksi pitkäksi säkeeksi.

Kuva 7. Parasakovja Prokopjevna Ivanova фон 42/8. 2. sivu, rivi

jo-go ny-göi an - nat An'-n'oin ai - no tyt - tä - re - ni

Lyhyissä, alle kahdeksantavuisissa säkeissä, esiintyy vastaavasti seuraavia tapoja. Sävelmä kutistetaan niin, että alku- ja loppuosat pysyvät laulussa vakiintuneessa muodossa, mutta keskiosassa käytetään sen verran säveliä kuin tavumäärä vaatii. Samalla ajallinen kesto lyhenee. Toinen tapa on melismaattinen eli tekstin eteneminen pysäytetään sitomalla säveliä yhteen, jolloin yhdellä tavulla saadaan laulettua pitempi aika.

Kuva 8. Olga Feodorovna Zaitseva фон 984/2. 3. sivu, rivit 11 ja 12 (12. rivi 7 tavua)

va - rus - te - le val - giet so - vat
voi jo van - hin vel - jyö - ni

Lisävokaalit, lisätavut ja pikkusanat

Äänitteiltä on kuultavissa myös muita laulun aikana tapahtuvia laulutekstiin liittyviä asioita, kuten yksitavuiset pikkusanat, puhekielestä poikkeavat sanamuodot ja sanoissa esiintyvät välivokaalit. Sanan loppuun laulettu vokaali aiheuttaa usein sen, että sanan tavutus muuttuu ja tavuja tulee yksi lisää. Tällaista esiintyy etenkin sanoissa, jotka päättyvät konsonanttiin h tai l. Livvinkarjalassa h-päätteen saavat nominit yksikön ja monikon illatiivissa, sekä verbit monikon 3. persoonassa. L-päätteen puolestaan saavat nominit adessiivissa, sekä yksikössä että monikossa: esimerkiksi säkeessä *suurel on suloikivele* viimeinen e on laulaessa lisätty. Joskus nämä lisätyt äänneet ovat ns. redusoimattomia vokaaleja eli epämääräistyneitä, toisinaan taas täysin selkeitä. Sanat *suurel* ja *suloikivel* ovat molemmat adessiivimuodossa. *Suloikivi* tarkoittaa suomeksi valkeaa tai vaaleata kiveä, tavallisesti aluna- tai piikiveä.⁶⁷ Kielioopin mukaisesti sanan pitäisi olla muodossa *suloikivel*, mutta loppuun on lauletaessa lisätty e, jolloin neljään tavuun jakautuva sana *su-loi-ki-vel* muuttuu viisitavuiseksi *su-loi-ki-ve-le*. Tässä tapauksessa säe täydentyi 8-tavuiseksi, mutta usein vastaavissa tapauksissa säe muuttuu 8-tavuisesta 9-tavuiseksi. Esimerkiksi otan säkeen *kolme vuottu sie seizotahe*. *Seizotahe* olisi kielioopin mukaisesti *seisotah*, mutta viimeinen e muuttaa sanan kolmitavuisesta nelitavuiseksi ja koko säkeen kahdeksantavuisesta yhdeksäntavuiseksi. Yleisenä huomiona tavutuksesta mainitsen, että livvin karjalan tavutus poikkeaa suomen kielestä siten, että diftongin tai trifongin sisällä ei voi olla tavarajaa.⁶⁸

Nikiforovan laulamassa Viipurin valloituksesta kertovassa laulussa esiintyy myös sanan loppuun lauletaessa lisättyä u-äännettä. Esimerkiksi inessiivimuotoinen sana *linnas* (kaupungissa) on laulussa muodossa *linnassu*. Tällaisen päätteen saa myös nominatiivissa oleva substantiivi kuningas, joka lauletaan muodossa *kuningassu*. Tämän huomion on tehnyt myös Jevsejev, joka kirjoittaa *Karjalan kansan runot* -kirjan esipuheessa siitä, miten laulukieli eroaa puhutusta kielestä.⁶⁹ Hän mainitsee nimenomaan tämän inessiivin -ssu, -ssy- päätteen, jota ei esiinny millään karjalan kielen murrealueella.

Vokaaleita voidaan lisätä myös sanan keskelle svaavokaalina eli lyhyenä välivokaalina, jolloin lisätty vokaali aiheuttaa rytmisen tihentymän. Esimerkiksi Nikiforovan laulama sana *Pedri* on toisinaan laulettu svaavokaalin kanssa *Ped(i)ri*, jolloin kahdeksasosa jakautuu kahdeksi kuudestoistaosaksi. Nuotinnoksiin olen merkinnyt svaavokaalit sulkeisiin. Laulajan näkökulmasta tällaiset sanoihin joko loppuun tai keskelle lisättävät vokaalit voisi selittää käytännöllisesti. Säkeen loppuun lisätty vokaali mahdollistaa laulun etenemisen ilman katkoa. Sanan sisälle lisättävän lyhyen vokaalin avulla rytmiä voi tihentää ja saada laulamiseen mukavaa rytmistä vaihtelua ja leikkisyyttä. Jouste, Juuti-

67 Karjalan kielen sanakirja 2009.

68 Pyöli 2021, 19.

69 Jevsejev 1976, 12.

nen & Koponen ovat löytäneet vastaavia piirteitä myös kolttasaamelaisten leu'ddista.⁷⁰ Heidän tutkimuksensa mukaan lisävokaalit selittyvät kielihistoriallisista syistä. Tällainen laulukieli, jossa esiintyy puhekielestä ja kieliopista poikkeavia muotoja, on ominaista juuri laulettulle runolle. Jukka Saarinen on väitöskirjassaan analysoinut Arhippa Perttusen runojen mitallista rakennetta. Saarinen toteaa, että runokieli on erikoisrekisteri, jossa tavanomaisesta poikkeavat muodot ja hahmotukset ovat mahdollisia ja jopa välttämättömiä.⁷¹ Voisivatko aunuksenkarjalaisessakin runolaulussa ilmenevät lisävokaalit ja -tavut selittyä kielihistorialla ja kielen kehityksellä? Tätä kysymystä olisi tulevaisuudessa mielenkiintoista tutkia yhdessä kielentutkijan kanssa. Olen samaa mieltä kuin Jouste, Juutinen & Koponen, että laulettua kieltä tulisi tarkastella omana kielen lajinaan, johon vaikuttavat sekä kielen että musiikin rakenteet.⁷²

Toinen äänitteillä kuuluva kielellinen ilmiö on pienet yksitavuiset lisäsanat, kuten esimerkiksi *i* (ja), *da* (ja), *go*, *kui* (kuinka), *nii* (niin). Sanat ovat karjalan kielen kieliopin mukaan konjunktioita eli sidesanoja, joilla voidaan yhdistää lauseita tai lauseen osia. Näyttää siltä, että näitä sanoja voidaan lisätä aika vapaasti säkeen alku-, keski- tai loppuosaan. Säkeen alkuun tai loppuun sijoitettuna ne luovat säkeiden välille anakruusin, kohotahdinomaisen vaikutelman. Nuotinnoksia tehdessä oli usein vaikea päättää, sijoittaisiko anakruusin säkeen loppuun vai seuraavan alkuun. Olen käyttänyt molempia tapoja ja päätökset olen tehnyt aika intuitiivisesti. Pikkusanojen lisäämisellä ei näytä olevan sellaista tarkoitusta, että niiden avulla haluttaisiin vaikuttaa sanojen sijoittumiseen sävelmäsäkeeseen. Eniten huomiota herättää Nikiforovan käyttämä *go*-tavu. Karjalan kielessä se voi olla joko sanan päätte tai erillinen pikkusana. Karjalan kieliopin mukaan *go*-päätte tekee sanasta kysyvän, suomen kielen tapaan esimerkiksi laulanko? Päätte esiintyy lauluissa *go*- ja *ga*-muodoissa, ja sen voi tulkita joko sanan päätteeksi tai erilliseksi pikkusanaksi. Päätteenä se ei mielestäni kuitenkaan aina luo kysyvää merkitystä. *I*-loppuisen-sanan tulkitsen usein niin, että se voi olla merkityksessä ja. Joskus *i* kuuluu selkeänä silloin, kun sanan viimeinen konsonantti, usein *n*, on liudentunut.

Kuva 9. Anastasija Feodorovna Nikiforova ФОН 5/4. 3. sivu, rivi 13.

Mielenkiintoisena seikkana voi todeta, että Marko Jouste on havainnut kolttasaamelaisten leu'ddien sisältävän myös näitä bylinallekin ominaisia pikkusanoja. Hän pohtii artikkelissaan, että lisätavut ovat siirtyneet leu'ddeihin mahdollisesti juuri karjalaisen

⁷⁰ Jouste ym. 2020, 48.

⁷¹ Saarinen 2018, 79.

⁷² Jouste ym. 2020, 35.

musiikin välityksellä.⁷³

Zaitsevan laulusta löytyy myös tapa korostaa terävällä alukkeella kaarella sidottujen sävelten jälkimmäistä säveltä esimerkiksi säkeessä *engo pane aijan uale*. Sanan *pane ne*-tavu jakautuu kahteen jälkimmäiseen kahdeksasosaan niin, että viimeiselle sävelelle sijoittuva e-vokaali saa terävän alukkeen (*pa-ne-e*). Nämä olen merkinnyt nuotinnokseen alleviivaamalla kirjaimen, joka äännettäessä kuuluu terävänä alukkeena.

Yksi mielenkiintoinen huomio on se, miten laulaja laulaa toisinaan sävelmää sanarytmin mukaisesti. Tällöin laulaja korostaa sanan ensimmäistä pääpainollista tavua korkeammalla sävelellä tai muuten painottaen, jolloin siihen tulee samalla musiikillinen aksentti. Esimerkeiksi tästä otan Zaitsevan ja Ivanovan laulamat Hiidestä kosinta -runot. Molemmat käyttävät laulussaan sävelmää, jonka rytmikaava on 2+3, 2+3. Tämä toteutetaan siten, että ensimmäisen kolmen kahdeksasosan ryhmässä toinen ja kolmas kahdeksasosa on sidottu kaarella, ja jälkimmäisessä kolmen kahdeksasosan ryhmässä kaksi jälkimmäistä kahdeksasosaa on yhdistynyt neljäsosaksi. Laulaja voi halutessaan purkaa kaaren ja sijoittaa tähän kohtaan kolmitavuisen sanan. Esimerkiksi Zaitseva laulaa säkeen *ilmai heboizien hiestymättä* niin, että hän purkaa ensimmäisen melisman ja saa kaikki 9 tavua näin sopimaan melodiasäkeeseen.

Välillä laulajalla on tarve painottaa tekstiä sanarytmin mukaisesti ja välillä taas niin, että musiikillinen korko on merkittävämpi kuin sanapaino. Näyttää siltä, että pitemmissä säkeissä laulajat venyttävät sävelmää niin, että sanarytmi korostuu. Voisiko tämä johtua siitä, että nämä ylipitkät säkeet ovat voineet olla osa laulun suorasanaista kerrontaosuutta ja laulettuna puheenomaisuus kuuluu laulussa tällä tavoin? Toisaalta tällainen sanarytmin mukaisesti laulaminen on virolaisessa runolaulussa tavanomaista. Taive Särg on väitöskirjassaan tutkinut laulettua runon erilaisia painotuksia suhteessa sävelmään ja runomittaan.⁷⁴ Kirjassa on myös laaja selvitys aiheen tutkimushistoriasta Virossa.

Lopuksi

Tässä artikkelissa olen esitellyt aunuksenkarjalaisten runolaulujen piirteitä, jotka ilmevät erityisesti laulujen lauletuissa esityksissä. Olen etsinyt vastauksia siihen, miten laulajat sijoittelevat sanoja sävelmäsäkeeseen, jos runosäkeessä on vähemmän tai enemmän kuin kahdeksan tavua. Olen myös tarkastellut muita laulajien laulamisen aikana tekemiä valintoja, kuten pikkusanojen ja erilaisten vokaalien lisäämistä säkeeseen. Näistä koostuu ikään kuin laulajan työkalupakki, josta hän voi laulaessaan valita haluamansa työkalut käyttöönsä. Näitä työkaluja voivat hyödyntää myös nykyajan runolau-

⁷³ Jouste 2008, 29.

⁷⁴ Särg 2005.

lajat. Yhteenvetona voin esittää, että aunuksenkarjalaisessa runolaulussa laulajalla on monenlaisia mahdollisuuksia sijoittaa sanasäkeitä sävelmäsäkeeseen. Yli kahdeksantavuisissa säkeissä liiat tavut voi sijoittaa ensimmäisen laulujalan lisäksi myös toiseen tai kolmanteen laulujalkaan. Tämän aineiston perusteella ainoastaan neljäs laulujalka näyttää olevan sellainen, johon ylimääräisiä tavuja ei juurikaan sijoiteta. Sävelmä voi myös tarvittaessa joustaa sanojen mukaan. Jos säkeessä on paljon tavuja sijoitettavaksi, laulaja voi lisätä ylimääräisiä iskuja sävelmään, jolloin sen ajallinen kesto kasvaa, ja vastaavasti hän voi vähentää iskuja, jos säkeessä on vähemmän kuin kahdeksan tavua. Tällöin myös ajallinen kesto lyhenee. Kaksisäkeisissä sävelmissä sävelmäsäkeet voi yhdistää, jos laulettavana on hyvin pitkä sanasäe. Laulaja voi lisätä erilaisia pikkusanoja ja lisävokaaleita laulun aikana. Aiemmin mainitsin, että bylinalaulussa pikkusanoja lisätään sen vuoksi, että niillä säädellään runomittaa ja säkeen pituutta. Näyttää siltä, että aunuksenkarjalaisessa runolaulussa pikkusanoja ja tavuja ei lisätä sen vuoksi, että tavut osuisivat metristesti oikeisiin paikkoihin, vaan niiden lisäämisellä on jokin muu syy. Voisiko syynä olla Krasnopolskajan esille tuoma ajatus alueen lauluperinteiden yhteisistä esteettisistä kriteereistä,⁷⁵ joihin Joustekin⁷⁶ on viitannut? Sanarytmi näyttää olevan myös yksi sanojen ja sävelmän yhdistämisen tapa, jolloin sanojen pääpainollisia tavuja korostetaan myös musiikillisesti joko korkeammalla sävelellä tai muuten painottaen.

Tämä tutkimus vahvistaa käsitystä siitä, että lauluissa on olemassa erityinen laulukieli, johon vaikuttavat sekä kielelliset että musiikilliset rakenteet. Olen myös tuonut esille joitakin yhteisiä piirteitä aunuksenkarjalaisen runolaulun, venäläiseen bylinalaulun ja Karjalassa laulettujen stiihulaulujen välillä. Tulevaisuudessa aiheetta olisi mielekäästä tutkia yhdessä kielentutkijoiden kanssa ja saada tarkempia vastauksia eri piirteiden takana olevista syistä. Samoin olisi kiinnostavaa perehtyä tarkemmin alueen laulunlajien yhteisiin esteettisiin kriteereihin ja saada myös enemmän kokemusta bylina- ja stiihulauluista laulamalla niitä itse.

Itselleni tämän tutkimuksen tekeminen on osoittautunut hyödylliseksi. Tekstikokeilmissa julkaistut runot ovat muuttuneet laulettaviksi, kun olen saanut tietää, miten tekstisäkeitä voi sijoitella ja mitä muita mahdollisuuksia laulajalla on suhteessa sanoihin ja sävelmään. Olen myös ryhtynyt pohtimaan laajemmin laulukieltä ja sitä, miten se näkyy tai ei näy erilaisissa julkaisuissa. Miten esimerkiksi SKVR:ssa⁷⁷ julkaistuja runoja voisi tulkita tästä näkökulmasta? Onko laulukielessä alueellisia eroja ja millaisia ne mahdollisesti ovat?

Omissa esityksissäni joudun jatkuvasti pohtimaan, kuinka paljon sallin ”virheitä”. Vaikka tiedän, että runolaulumitan säännöt ovat Aunuksen Karjalassa erilaiset kuin Vienan Kar-

⁷⁵ Krasnopolskaja 1977, 5.

⁷⁶ Jouste ym. 2020, 54.

⁷⁷ Suomen Kansan Vanhat Runot I–XV

jalassa, haluaisi koulutettu laulajan mieleni korjata runomittaa. Karjalan kieli ja karjalaisuus on noussut viime aikoina keskusteluun, ja kansanmusiikin tekijöidenkin toimintaan on kohdistunut kritiikkiä.⁷⁸ Haluaisin huomioida myös tämän asian ja karjalan kielellä laulaessani laulaa kieltä mahdollisimman oikein. Ristiriita onkin normitetun nykykielen, puhekielen ja laulukielen välillä. Laulukieli on tutkimusten mukaan sallivampaa ja sisältää poikkeamia sekä puhe- että normitetusta kielestä. Laulukieli sisältää myös puhekieleen kuulumattomia lainasanoja sekä suomen että venäjän kielistä. Tutkimustiedon lisääntyessä asiaan on helpompi suhtautua, ja voin hyödyntää sitä omassa taiteellisessa työssäni tietoisesti ja perustellen, nojaten myös tämän artikkelini tuloksiin.

Tutkimus herätti ajatuksia myös runolaulun esittämistavoista. Voisiko aunuksenkarjalaisen runolaulujen ylipitkien säkeiden yhtenä synnä olla Rausmaan osoittama runojen muuntuminen sadunomaisiksi,⁷⁹ vai onko kyseessä yksi vähemmälle huomiolle jäänyt esittämistapa, jossa suorasanaisten kerronta yhdistyy runolaulumittaiseen? Aunuksen Karjalasta on tallennettuna runsaasti esityksiä, joissa runolaulumittaisen tekstin ohella on myös suorasaanaista kerrontaa. Tämä ilmiö on kuultavissa myös käytössäni olevilla arkistoäänitteillä. Näyttääkin siltä, että tapa on ollut yleisesti laulajien käytössä, ja kyseessä on nimenomaan yksi runolaulujen esitystapa, ei laulajan muistamattomuus. Tällaisia esityksiä on tallennettu myös Vienasta, mutta koska siellä oli tarjolla paljon pelkästään runolaulumittaista materiaalia, kerääjät jättivät yleensä tämäläyppiset esitykset tallentamatta. Tutkimus innostaa jatkamaan suorasaanaisten ja runomuotoisen kerronnan yhdistämistä myös omassa taiteellisessa työssäni. Tutkimuksellani haluan muistuttaa, että runolaulu on monitahoinen laulukulttuuri ja sen sisällä on paljon alueellisia ja laulajakohtaisia eroja. Toivon tutkimukseni lisäävän ymmärrystä tästä.

Aineisto

Äänitteet Petroskoin kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin äänitearkistosta:

ФОН 42/8. Hiidestä kosinta: Paraskovja Prokopjevna Ivanova. Tallentajat: Viktor Jevsejev ja Leo V. Suni, Vieljärvi, 1958.

ФОН 4/2. Hiidestä kosinta: Anna Jegorovna Kibroeva. Tallentaja: Viktor Jevsejev, Petroskoi, 1948.

ФОН 40/1. Hiidestä kosinta: A. J. Mämmijeva. Tallentaja: Viktor Jevsejev, Petroskoi, 1958.

ФОН 5/4. Iivanan virsi: Anastasija Feodorovna Nikiforova. Tallentaja: Viktor Jevsejev, Vuohjärvi, 1952.

ФОН 97/20. Marjavirusi: Anastasija Feodorovna Nikiforova. Tallentaja: Viktor Jevsejev, Vuohjärvi, 1940.

ФОН 5/5. Eläimet viestinviestinä: Anastasija Feodorovna Nikiforova. Tallentaja: Viktor Jevsejev, Vuohjärvi, 1952.

ФОН 984/2. Hiidestä kosinta: Olga Feodorovna Zaitseva. Tallentaja: Unelma Konkka, Tšuralahti, 1968.

⁷⁸ Kallio 2023a, b ja c.

⁷⁹ Rausmaa 1964.

Kirjallisuus

- Ahola, Joonas 2023. *Neuvostokalevalainen runous: Perinne ja propaganda Neuvosto-Karjalassa 1937–1963*. Helsinki: Karjalan sivistysseura.
- Bogatko, Julija. Бггатко, Юлия. Сказители-звезды. Arzamas. <https://arzamas.academy/materials/505> (luettu 6.2.2023).
- Čistov, K. V. 1976. *Venäläinen perinnekulttuuri*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Harvilahti, Lauri 1985. *Bylinat: venäläistä kertomaruoutta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Jevsejev, Viktor 1950. Евсеев, Виктор. Карельские эпические песни. Москва, Ленинград: Издательство Академии наук СССР.
- Jevsejev, Viktor 1976. *Karjalan kansan runot I Kalevalanaiheiset kertovat runot*. Tallinna: Eesti Raamat.
- Jevsejev, Viktor 1980. *Karjalan kansan runot II Kalevalanaiheiset kertovat runot*. Tallinna: Eesti Raamat.
- Jevsejev, Viktor 2010. *Folkloristi kentällä*. JUMCD13.
- Jouste, Marko 2008. Venäläisen bylinan ja kolttasaamelasien leu'ddin välisestä yhteydestä. *Musiikin suunta* 3-4, 12–31.
- Jouste, Marko, Markus Juutinen & Eino Koponen 2020. Kolttasaamelaisen Näskk Moshnikoffin leu'dd-kielen idiolekti. *Kulttuurintutkimus 1-2/ 2020*, 32–56.
- Järvinen, Irma-Riitta 1981. *Legendat*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kallio, Kati 2015. Kalevalamitta oppineiden käytössä uuden ajan alun Suomessa. *Elore* 22(1), 1–30. <https://doi.org/10.30666/elore.79182>.
- Kallio, Kati, Frog & Sarv, Mari 2017. What to Call the Poetic Form: Kalevala-Meter or Kalevalaic Verse, regivärss, Runosong, the Finnic Tetrameter, Finnic Alliterative Verse, or Something Else? *RMN Newsletter* 12–13/2017, 139–161. <http://hdl.handle.net/10138/305420>
- Kallio, Kati 2021. Performance, Music, and Metre in Kalevala-Metric Oral Poetry. *Versification: Metrics in Practice*. Toim. Frog, Satu Grünthal, Kati Kallio & Jarkko Niemi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 59–78. <https://doi.org/10.21435/sflit.12>
- Kallio, Kati 2023a. Karjalaisuus, suomalaisuus ja Kalevala I: Karjalaiset. *Vähäisiä lisiä. Kirjoituksia kulttuurista, tutkimuksesta ja kulttuuriperinnöstä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://neba.finlit.fi/blogi/karjalaisuus-suomalaisuus-ja-kalevala-i-karjalaiset/> (luettu 1.3.2023).
- Kallio, Kati 2023b. Karjalaisuus, suomalaisuus ja Kalevala II: Voiko Kalevalan varastaa? *Vähäisiä lisiä. Kirjoituksia kulttuurista, tutkimuksesta ja kulttuuriperinnöstä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://neba.finlit.fi/blogi/karjalaisuus-suomalaisuus-ja-kalevala-ii-voiko-kalevalan-varastaa/> (luettu 1.3.2023).
- Kallio, Kati 2023c. Karjalaisuus, suomalaisuus ja Kalevala III: Miten tehdä tilaa? *Vähäisiä lisiä. Kirjoituksia kulttuurista, tutkimuksesta ja kulttuuriperinnöstä*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://neba.finlit.fi/blogi/karjalaisuus-suomalaisuus-ja-kalevala-iii-miten-tehda-tilaa/> (luettu 1.3.2023).
- Karjalan kielen sanakirja, 2009. *Karjalan kielen verkkosanakirja*. Kotimaisten kielten keskus. <http://kaino.kotus.fi/kks>
- Карелия, дом и могила сказительницы А.Ф.Никифоровой <http://ticrk.ru/regions/region/sights/sight/?PID=&ID=17279> (luettu 13.2.2023).
- Koponen, Raija 1968. Aunus. *Karjalan laulajat*. Toim. Pertti Virtaranta, Leea Virtanen, Matti Kuusi & Väinö Kaukonen. Helsinki: Kirjayhtymä, 201–236.
- Kotimaisten kielten keskus. *Kielitieto/Kielet/Karjala*. <https://www.kotus.fi/kielitieto/kielet/karjala> (luettu 2.2.2023).
- Krasnopolskaja, Tamara 1977. Краснополская Тамара. *Pesni Karelskogo kraja*. Петрозаводск: Карелия.
- Laitinen, Heikki 1991. Oma perinne vieraana kulttuurina – 1800-luvun suomalainen kansanmusiikki tutkimuksen kohteena. *Kansanmusiikin tutkimus: metodologian opas*. Toim. Pirkko Moisala. Helsinki: VAPK-kustannus, 59–85.

- Laitinen, Heikki 2003. *Matkoja musiikkiin 1800-luvun Suomessa*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Laitinen, Heikki 2004. Anni Tenisovan Marian virsi. *Kalevala ja laulettu runo*. Toim. Anna-Leena Siikala, Lauri Harvilahti & Senni Timonen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 157–193.
- Laitinen, Heikki 2006. Runolaulu. *Suomen musiikin historia - Kansanmusiikki*. Toim. Anneli Asplund, Petri Hoppu, Heikki Laitinen, Timo Leisiö, Hannu Saha & Simo Westerholm. Helsinki: WSOY, 15–79.
- Lauerma, Petri 2001. Larin Parasken epiikan metriikasta. *Virittäjä* 1/2001, 44–58.
- Lauerma, Petri 2004. *Larin Parasken epiikan kielellisestä variaatiosta*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leino, Pentti 2002 [1975]. Äidinkieli ja vieras kieli: Rahvaanrunouden metriikka. *Mittoja, muotoja, merkityksiä*. Toim. Liisa Tainio, Aki Ontermä, Tapani Kelomäki & Minna Jaakola. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 207–230.
- Lönnrot, Elias, Granö, J. G., Hahl, Jalmari & Niemi, Aukusti Robert 1902. *Elias Lönnrotin Matkat: 2 Osa, Vuosina 1841–1844*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Niemi, Jarkko & Jouste, Marko 2002. Teesejä pohjoisen laulun analyysiin: tarkastelussa nenetsit ja saamelaiset. *Etnomusikologian vuosikirja* 14, 161–209. <https://doi.org/10.23985/evk.101136>
- Niemi, Jarkko & Jouste, Marko 2013. Musiikin paradigmaattinen analyysi. *Musiikki kulttuurina*. Toim. Pirkko Moisala & Elina Seye. Helsinki: Suomen etnomusikologinen seura, 173–200.
- Pašina, O. A. 2005. Пашина, О. А. Народное музыкальное творчество. Санкт-Петербург: Композитор.
- Pulkkinen, Outi 2009. Kirjallisesta takaisin muistinvaraiseksi – runolaulun opiskelumenetelmistä. *Kantele, runolaulu, itkuvirsi*. Toim. Pekka Huttu-Hiltunen, Frog, Janne Seppänen & Eila Stepanova. Kuhmo: Juminkeko, 49–62.
- Pyöli, Raija 2021. *Livvinkarjalan kielioppi*. Helsinki: Karjalan sivistysseura. <https://www.karjalansivistysseura.fi/wp-content/uploads/2021/04/Pyoli-livvinkarjalan-kielioppi.pdf> (luettu 10.2.2022)
- Rausmaa, Pirkko-Liisa 1964. *Häidestä kosinta: Vertaileva runotutkimus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rausmaa, Pirkko-Liisa 1968. Runo- ja proosamuodon siirtymisilmiöitä. *Kalevalaseuran vuosikirja* 48. Toim. Sulo Haltsonen. Helsinki: WSOY, 35–60.
- Saarinen, Jukka 2018. *Runolaulun poetiikka: Säe syntaksi ja parallelismi Arhippa Perttusen runoissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-51-3919-1>
- Sadeniemi, Matti 1951. Die Metrik des Kalevala-Verses. *FF Communications* n:o 139. Helsinki: Suomalainen Tiedekatemia/Academia Scientiarum Fennica.
- Sarv, Mari 2008. *Loomiseks loodud: Regivärsimööd traditsiooniprotsessis*. Tartu: Tartu kirjandusmuuseum.
- Stepanova, Aleksandra 1990. Etelä-Karjalan (Etelä-Aunuksen) eepistä runolauluperinnettä. *Runo, alue, merkitys. Kirjoituksia vanhan kansanrunon alueellisesta muotoutumisesta*. Toim. Pekka Hakamies. Joensuu: Joensuun yliopisto, 57–88.
- Suutari, Pekka 2009. Kansanmusiikin sulatusuuni: Vieljärven kansankuoro ja Ivan Ljovkinin laulutuoanto. *Kantele, runolaulu ja itkuvirsi*. Toim. Pekka Huttu-Hiltunen, Frog, Janne Seppänen & Eila Stepanova. Kuhmo: Juminkeko, 63–73.
- Syrjälä, Pauliina 2018. Kantelepelimannit Arvi, Aarne ja Alfred: Tikkusoittotradition soiva tyylintutkimus. *Etnomusikologian Vuosikirja* 30, 35–65. <https://doi.org/10.23985/evk.70101>.
- Särg, Taive 2005. Eesti keele prosoodia ning teksti ja viisi seosed eesti regilaulus. Tartu: Tartu ülikooli kirjastus. <http://hdl.handle.net/10062/551>

Hiidestä kosinta

Paraskovja Prokopjevna Ivanova
 Tallentajat: Viktor Jevsejev ja Leo V. Suni, Vieljärvi, 1958
 Nuotinos: Maari Kallberg
 Фолк 42/8

Moa-mo - jai - ni kan - da - joi - ni ma - gien mai - jon an - da - joi - ni
 läm - mi - tä ky - ly läi - käs - kõi - tä läm - mi - tä ky - ly läi - käs - kõi - tä
 kol - me ke - zäis - ty päi - väis - ty kol - me ke - zäis - ty päi - väis - ty
 tuo jo mui - la mu - čur - mui - ne pe - zen piät pel - voi - pi - voik - se
 ka - gla - zen ka - nan - mu - nik - se muun run - gan muik - sen hy - vik - se
 mua - mo - joi - ni kan - da - joi - ni ma - gien mai - jon an - da - joi - ni
 i - di - mien i - me - tyt - tä - jy
 bla - hos - lo - vi mei - jät i nai - mah kun - ne - bo työ nai - mah läh - tet - tö
 Hi - pon Hii - jen tyt - tä - re - he vä - gi vuo - ren bu - nuk - kah
 äij on sin - ne men - nyt - ty - vä vä - hä sie on tul - lut - tu - go
 läh - tøy - bo sep - po a - ja - ma - he ka - rit - ta - mah
 he - boi - zel - le hir - vi - ze - le
 lo - hen mus - tan muo - doi - ze - le
 karv on kul - daa toin on i hob - jaa ve - zi kai vem - be - lis tip - pu
 raz - vat kai rah - ke - hil va - lu
 sei - zo - bo An' - n'oi por - da - hi - le tu - le - bo i - zä kač - čo - ma - he
 so - da - go tu - lou vai siel tu - lou vai on tuu - li tuu - li tu - lou
 tu - lou - bo sep - po Il - mol - li - ne An' - n'oin koz' - oi - mie - hik - se

kolm on hei-dy ko-zič - či - jii yks on sep-po Il-mol-li - ne
 toi - ne on i Väi-nä-vöi - ne
 kol-mas on jo - gi Jol-ga-moi-ne
 jo-go ny-göi an-nat An'-n'oin ai - no tyt - tä - re - ni
 kak-sien vuo-zien kau-pit - ta - van
 kol-mien vuo-zien ko-zit - ta - van
 en - go an - na en-go kä-gie en - go an - na en-go kä-gie
 voin - net-ku piät-tää nuo-ran päis-tä - ris i a - zet - toa nuo - ran a - ga-nois
 päi - vän kä - vel - lä piä - löi - myö yön jo vei-čen te - rii myö-ten
 läh - töy sep - po kai voi poi-mii tu - lou tu - bah tu-hah - ta - he
 jo-go ny-göi an-nat An'-n'oin ai - no tyt - tä - re - ni
 ol - lot - te - let o - mi-nai-zen
 en - go an - na en-go kä-gie voi - net-ku laa-die kyn-dää sem-mo-sen pel-lon
 vas - ki - čut pa-net va - rač-čuk-se ši - ži - lius-kut i vi-čöik-se
 ma - vot pa-net ai - jak - sik - se
 kes - ki - koh-tat kei-lu - ma-he hän - dy - puo-let häi - ly - mä - he
 piät ku pa-net pyö - ri - mä - he
 läh - töy sep-po dai sen laa-dii tu - lou tu - bah tu-hah - ta - he

jo-gony-göi an-nat An'-n'oin ai-no tyt - tä - re - ni
kak - sien vuo-zien kau - pit - ta - van
kol - mien vuo-zien ko - zit - ta - van
vii - zien vuo-zien vih - jais - ta - van kym-me-nien vuo-zien ky - zel - tä - vän
en - go an - na en - go kä - gie voi - net ku sua - ha har - muan hau - vin
An' - n'oin an - nan - du sto - li - he
läh - töy sep - poi - ne pi - hal - le y - lös suu - ri tu - lou myrs - ky
Uk - ko - bo y - li - ne ju - ma - la pie - nien pil - vien piet - te - li - jy
hat - ta - ko - zi - en hal - li - c - i - ju
las - ke - bo rau - du - ra - ge - hi - i - du har - maan hav - vin har - die - loi - le
he - von päi - dy pie - nem - bi - dy ka - nan jäi - c - i - i - suu - rem - bi - i - du
tuo - bo sep - po sem - mo - zen hau - vin händ on käez i piä on muaz i
dai - boi hip - po se - pon hau - vin - nu hauk - kuau
sep - po - ne va - čas a - jat - te - lee läh - ti - zin ok - sen - duk - sen - nu
ko - o - len mies kuu - lu - kuu - lu - zu
pa - nen tuos - ta pai - jan pal - ge - hek - se ku - la - kan va - za - rai - sek - se
pol - vuon pa - nen a - lu - zi - mek - se
ta - von vie - c - i - en ta - paš - koi - tan läh - ten Hi - pol kes - ki - va - čas

Hip - po kuo - li i sep - po piä - zi lua - di - bo An' - n'oi lau - lu - ze - ni
 läh - tet - go An' - n'oi se - pol kor' - ah ny - göi läh - ten ny - göi läh - ten
 tol' - ko pol - vil pol - stat pot - kin kan - du - pääl ka - bla - hat kat - kon
 rei - zil - le - ni rein le - vi - tän kak - si pos - tu puu - doa An' - n'ois
 läh - töy sep - po a - ja - ma - he ka - rit - ta - mah
 he - boi - ze - le hir - vi - ze - le
 lo - hen mus - tan muo - doi - ze - le
 karv on kul - daa toin on hob - jaa ve - zi kai ven - be - lis tip - pu
 raz - vat kai rah - ke - hiz va - lu
 tu - lou - bo sep - po suut - tu nuo - lu ki - ro - zi ran - noil ki - vik - se
 jo - ga - hi - zel pot - kie roit - tos
 ki - ruo - zin me - ren poh - jah pes - kuk - se da aal - do - loi - le rich - kie roit - tos
 ki - ruo - zin täh - tek - set tai - vaah päi - vän nos - tes vi - lu roi - he
 vuo - ta - bo mi - nä An' - n'oin ki - ruon
 vas - tu - ran - nal val - vo - ma - he nuo - tan - pul - loo pur - ga - ma - he

Hiidestä kosinta

Laulaja: Anna Jegorovna Kibroeva
 Tallentaja: Viktor Jevsejev, Petroskoi, 1948
 Nuottinos: Maari Kallberg
 Fon 4/2

I - roi nei - doi im - bi nei-doi sai häi kol-me poi - gua-du-je
 ei o - le hä - nel ni - mi pan-na häi - e pa - ni i - çe ni-met
 ku-dai ol-lou vah - nin syn - nyn-döi-le se ol-gah vah-nin Väi - nä-möi-ne
 ku-dai ol-lou nuo - rin syn - nyn-döi-le se ol - gah nuo-rin Jou - ga-möi-ne
 ku-dai ol-lou kes-ki-mäi-ne syn - nyn-döi-le se ol - gah sep-po Il - mol-li - ne
 sep - po Il - mol - li - ne sa-nou hoi si-nämua-mo kan - da-joi-ni
 ma-gien mai-jon an - da-joi-ni
 i - di - mien i - met - tä-jöi-ni lua - ji pi-voi - zes pai-dai-ne
 puo-les- (i) pi-vos kua-di - ai - zet
 läh - ten mi - nä sul-(a)-hai-zik-se Hiih-ten sua-ren tyt - tä - re - he
 kau - ne - heh Ka - t' e - ri-nai-ze val - gi - ah val-vat-ti - zeh
 val' - l' as - tel - gua vir - zoi var-zoi kiin - ni - tel-giä kir - joi kor-joi
 kir - ja - vi - he kor - ja - zi - he läh - töy sep-po sul-(a)-hai-zik-se
 läh - töy a - ja - mah ka - ret - ta - mah il - moi kab-join kas - tu - ma - ta
 jal' - l' ak - sui - zien nes - ty-mä-tä vuo - hi - zie - ni voi - du - ma - ta
 a - jau sep - po Kua - veh Pohja - lai-ne sil - mie vil - ga - je - lou suu - du - mu - ral - de - lou
 loš - ku se - pol ai - žu poik - ki
 lau - lau sep - po sua - ren me - rel pai - nau ai - žan pa - rem - ban en - nis - ty

läh-töy a-ja-mah ka-ret-ta-mah il-mai kab-join kas-tu-ma-ta
jal'-l'ak-sui-zien nes-ty-mä-tä vuo-hi-zie-ni voi-du-ma-ta
Kua-veh Poh-ja-lai-ne suu-du mu-ral-de-lou sil-mie vil-ga-je-lou
loš-ku se-pol i vem-mel poik-ki
lau-lau sep-po sua-ren nei-o-le pai-nau vem-be-len pa-rem-ban en-nis-ty
läh-töy a-ja-mah ka-ret-ta-mah il-mai kab-join kas-tu-ma-ta
jal'-l'ak-sui-zien nes-ty-mä-tä vuo-hi-zie-ni voi-du-ma-ta

Hiidestä kosinta

Laulaja: A. J. Mämmijeva
Tallentaja: Viktor Jevsejev, 1958
Nuotinnos: Maari Kallberg
Фон 40/1

In'-n'oi nei - čyt im-bi nei - čyt su - giu piä - dy su - ra - ut - tau
kat - kei kol - me pii-dy su - vas hoi jo mua - mo kan - da - joi - ni
ma - gien mai - jon an - da - joi - ni
kun - na - bo mi - nä nä - mä pa - nen tu - leh pa - ni - zin pa - ha roi - hes
ve - deh pa - ni - zin vie pa - hem - bi
pa - nen o - mah oi - gich šok - kah
sain jo nei - čyt kol-me las - tu
hoi jo mua - mo kan - da - joi - ni ma - gien mai - jon an - da - joi - ni
mid - bo hei - le ni - met pa - nen?
yh - tel il - moin Kuu - lu - - jai - ne toi - zel sep - py Il - mol - li - ne
kol - man - del Juo - gu - mai - ne
as - sui sep - py Il - mol - li - ne pa - jan ta - goi pa - jas pal' - l'ai - ze - ni
ta - goi pa - jas piih - työd i
läh - ti sep - py Il - mol - li - ne pi - hal len - däj lin - du poh - jai - ses - päi
yk - si sii - bi vet - ty vieb - ruau toi - ne sii - bi tai - voi - du ta - buau
hoi jo sep - py Il - mol - li - ne o - lis sa - nai - ne sa - not - ta - vu
hy - vi - ä kui sa - no - net kul - du - ris - tan rin - nal va - lan
pa - hua ku sa - no - net ti - nua kulk - kuh ti - bu - tan i var - vas suoa - roin vas - kie va - lan

hoi joi sep-py Il-mol - li-ne

o-lis nei-čie nei-čyt Ka-te-rin nei-čyt kak-sien vuo-zien ka-čot-ta - vu

kol-mien vuo-zien ko-zit - ta - vu

siih go sep-py Il-mol - li-ziel

pih-tiet pi-rah - ti - hi siih go pal'-l'ai-nepa-kah-ti - hi

läh-ti sep-py Il-mol-li-ne ko-dih hoi jo mua-mo kan-da-joi-ni

ma-gien mai-jon an-da-joi-ni

läm-bä ky-ly läi-käš - köi-tä an-na pai-du pal-ler-voi-ne

an-na koa-diet kal-ler-voi-ne

an-na šuap-kai-ni suas rub - la-si tu-lup-pai-ne tu-han-de-si

sep-py Il-mol-li-ne or-šoin val'-l'as is-tui kor-jah a-ja-ma-he

läh-ti a-ja-ma-hi

il-moin kab-join kas-tu - mat-ta vuo-hi-zie-ni voi-du-mat-ta

a-joi sep-py Il-mol-li-ne nei-či-le Ka-te-rin nei-čyöl-lö

hoi jo uk-ko Un-da-moi-ni

hoi jo ak-ku An-da-moi-ni

jo-go an-nad ai-na - voi-zen jo-go työn-näd tyt-tä-ryö-ni

en-go an-na ai-na - vos-tu en-go työn-nä tyt-tä-ryt-ty

voi-net kol - me ky - lys-ty kon-du kyn - diä siid i an - nan ai - na-voi - zen
 läh - ti sep - py Il-mol-li-ne ra-troi lin - noi
 hoi kyn - di kon - nun kyn-di toi - zen dai kol-man-den kyn - di
 tu - li sep - py Il-mol-li-nen o - bra-hat - no hoi jo uk - ko Un-da-moi - ni
 hoi jo ak - ku An-da-moi - ni
 jo - go an - nad ai - na - voi - zen jo-go työn-näd tyt -tä-ryö - ni
 en - go an - na ai - na - vos - tu en-go työn-nä tyt -tä-ryt - ty
 voi-net kol - me ker - dua ym-bä - ri me-res pro - jie siid i an - nan ai - na-voi - zen
 siid i työn-nän tyt -tä-ryö - ni
 läh - ti sep - py Il - mol - li - ne pro - ji ker-ran pro - ji toi - zen
 läh - ti koh - tu kol - mat - tu
 kir-boi sep - py Il - mol - li - ne ve - de-zin ak - kal ki - dah
 a - zui sep-py Il-mol - li - ne sin-ne pa - jaan
 ta - goi läh - ti
 ta - goi pa - jas pal' I'ai - ze - ni ta-goi pa - jas piih - tee - di
 i jo ve-de-zin ak - ku hä-nel lyö - jä
 hoi jo sep - py Il - mol - li - ne mi-dä ta - vot tan-ku-tad i

ta - von tan - ku-tan ve-de - zin a - kal kag-lua pi-la-ta pi-lua hoi jo sep-py Il-mol - li - ne
kus - ta tu - lit sin-ne me - ne

sep - py Il - mol - li-zen piäs - ti

o - pad-i sep - py Il-mol - li - ne me-ni Ka - te-rin nei-työ-lö

hoi jo uk - ko Un-da - moi-ni hoi jo ak - ku An-da - moi - ni

jo - go an - nat ai-na - voi-zen jo - go työn-nät tyt-tä - ryö - ni

an - nan an - nan ai-na - voi-zen työn-nän työn-nän tyt-tä - ryö - ni

šuo - rei Ka - te-rin nei-tyt mua - mah pro - ve - lih

is - tui kor - jah a - ja-mah ka - rit - ta - mah vuo - hi - zic - ni voi-du - mat - ta
il-moin kab-join kas-tu - mat - ta

a - jau pa-la-zen täs ol - da - go jä-nön jäl - let ko o-liz jä - non jäl - lil läh - tie

täs ol - daz vai re-bon jäl - let ko o-liz re - bon jäl - lil läh - tie

Ka-te-rin nei - tyt nou-si kor - jas läh-ti se

re-von jäl-gi-myö as - tu - ma - he

sep - py Il - mol - li - ne sa - noi

työ ku me-ni-sit-te si - joa - loik - se ka-jua - loik-se vas - tu - ran-nan val-va - tik - se

Iivanan virsi

Laulaja: Anastasija Feodorovna Nikiforova

Tallentaja: Viktor Jevsejev, 1952

Nuotinnos: Maari Kallberg

Фон 5/4

Ped-(i)-ri kuu-lu-žu ku - nin - gas-su
 Mos - ko - van on hy-vä - mo - loč - ču
 Kar - ja - lan on kau-pun-gi - mies-sy
 työn - di kir-(i)-ja-di kii - re - hes-ti go
 vii - za - ha - he Vii - bu - ri - he
 vii - za - hal Vii-bu-rin i - zän - dä - le
 ky - ze - lö - öy da gro - ze - lou
 on - go voi - du vo-l(o)-va - ri-lois - su
 on - go li - ho - i - da lin - nas - su
 on - go ka - lu - a kau - pun - gi-s-su go
 vii - sas Vii - bu - rin i - zän - dy
 Suo - men - nie - men i so - di - her - ra go
 eu - lo li - ho - i - da lin - nas - su da
 e o - le ka - lua kau - pun - gi-s-su
 e o - le voi - du vo-l(o)-va - ri-lois
 si - ni - ze - ni sil - lan kor - vas - su
 mul - loi kuol - luh on mus - ta ruu - na
 tä-nävuon on vai - bu - nu val - gei tam - ma go

tu-li-jan vi - ie - ra - han va - ra - he
 Ped - ri kuu - lu - žu ku - nin - gas - su go
 Mos - ko - van on hy - vä - mo - loč - ču
 Kar - la - lan on kau - pun - gi - mies - sy go
 suo - rit - te - lou so - da - mie - het
 i va - rus - te - lou va - ba - mie - het
 työn - dät vii - za - han Vii - bu - rin ua - le
 kol - me vuot - tu sie sei - zo - ta - he
 nou - zou ak - ku krie - pos - ti - le
 šulk - ku pe - red - nie - kal viip - puau
 Ped - ri kuu - lu - žu ku - nin - gas - su go
 Mos - ko - van on hy - vä - mo - loč - ču
 Kar - la - lan on kau - pun - gi - mies - sy go
 ko - vah suut - tu ko - vah siän - dy
 go mu - ral - dau mus - tat ha - be - net
 tah - tou a - kan i äh - kä - tä go da
 pie - nil - juad - roil pi - ra - hut - tua
 so - da - mie - het i so - vie - tui - jat da

va - ba - mie - het i va - ga - tah
 ei pie ak - kua äh - kä - tä go da
 pie - nil - juad - roil pi - ra - hut - tua
 ei - häi ak - ku pa - hoa sa - no - nu kui
 käs - ki krie - pos - tit o - mas koh - tas
 Ped - ri kuu - lu - žu ku - nin - gas - su go
 Mos - ko - van on hy - vä mo - loč - ču
 Kar - la - lan on kau - pun - gi - mies - sy go
 suo - rit - te - lou so - da - mie - he
 nii va - rus - te - lou va - ba - mie - het
 työn - däj krie - pos - tit o - mah koh - tah
 vii - sas Vii - bu - rin i - zän - dy go
 Suo - men nie - me - n(i) so - di - her - ra
 tu - lou a - vai - mien - kel vas - ta - he
 on - go voi - du vol - va - ri - lois - su
 on - go li - hoi da lin - nas - su
 on - go ka - lua - kau - pun - gis - su go
 Ped - ri kuu - lu - žu ku - nin - gas - su da

Mos - ko - van on hy - vä mo - loč - ču
 Kar - ja - lan on kau - pun - gi - mies - sy
 vo ei pie tei - jän - i a - vai - mi - e
 o - tam - mo Suo - men - nie - men tu - kul i
 o - mah us - koh da o - mah vlas - tih
 ot - tau Suo - men - nie - men kai - ken ni
 o - mah us - koh da o - mah vlas - tih

Lähti Marine marjah

Laulaja: Anastasija Feodorovna Nikiforova
Tallentaja: Viktor Jevsejev, Vuohjärvi, 1940
Nuotinos: Maari Kallberg
Фон 97/20

Läh - ti Ma - ri - ne mar-(i)-ja - he me - ni päi - vy palt-tie-huo - le
 löy - di kol - me mar - jas - tu - go söi - bo häi ned mar - jai - zet i
 ru - bee vač - čai - ne kaz - va - ma - he Ma - ri - noi - go neič - čoi - huo - le
 sai - bo kol - me poi - gas - tu - go Ma - ri - noi mua - mal - leh sa - nou
 hoi jo mua - moi - ni kan - da - joi - ni ma - gien mai - jon an - da - joi - ni
 pi - daz ky - lyi - ne läm - mit - tiä - go pi - daz poi - gai - zet pes - tä go
 mua - ma Ma - ri - noi vas - tua - dou mal - toit poi - gai - zet sua - ha - ga
 mal - ta i ky - lyi - ne läm - mit - tiä go Ma - ri - noi läm - mit - täy ky - lyn
 ot - tau poi - gai - zet ky - ly - he piä - hyöd pe - zöy kui pel - vaš - pi - voi - zek - se
 muut run - gai - zet kui lu - mi - ka - bui - zik - se tuo - go poi - gai - zet ko - di - he
 Ma - ri - noi mua - mal - le sa - nou oi jo mua - moi - ni kan - da - joi - ni
 ma - gien mai - jon an - da - joi - ni pi - dā - zi lap - suod ris - tit - tiä - go
 pi - daz pap - pi - ne tuu - va - go mua - ma Ma - ri - noi vas - tua - dou
 tii - jit poi - gai - zet sua - ha - ga tii - je i pap - pi - ne tuu - va - go
 mua - ma Ma - ri - noi vas - tua - dou mal - toit poi - gai - zet sua - ha - ga
 mal - ta i pap - pi - ne tuu - va - go Ma - ri - noi mua - mal - le sa - nou
 ol - gah mi - nä i - če ris - tün ku - dain on vah - nin syn - nyn - dōi - le
 se ol - (e) - ga - he Väi - nä - moi - nen ku - dain on kes - ki - syn - nyn - dōi - le

se ol-(c)-ga-he sep-py Il-mol-li-nen il-moi-rau-do-jien ta-go-ju
 il-moin hii-lien hii-lut-ta-ju ku-dain on nuo-rin syn-ny-n-döi-le
 se ol-(c)-ga-he Jou-ga-moi-ne kaz-vat-te-lou poi-gai-zie-go
 sep-py Il-mol-li-ne sa-nou oi-jo mua-moi-ni kan-da-joi-ni
 ma-gien mai-jon an-da-joi-ni läh-ti-sin mi-nä nai-ma-he
 kau-ne-he-he Ka-te-ri-nah sul-hai-zik-se läh-ti-sim-mö
 mua-mah se-päl vas-ta-je-lou val'-l'as-te-lem-mo he-boi-zen
 val'-l'as-tel'-l'ah vil'-l'oi-var-za kul-du-suič-čih kul-du-päič-čih
 kul-du-loi-met lan-de-hi-le kir-(i)-ja-vi-he kor-jai-zi-he
 läh-tie-tä-he a-ja-ma-he piä-li-či suu-res su-las me-res
 il-mai kab-join kas-tu-mat-ta jal'-l'ak-sui-zien nes-ty-mät-tä

Eläimet viestinviejinä

Laulaja: Anastasija Feodorovna Nikiforova

Tallentaja: Viktor Jevsejev, 1952

Nuotinos: Maari Kallberg

Фон 5/5

I - sa - koi - ni Sul - le - (re) - voi ni su - giu piä - dy šuih - kut - te - lou
suu - rel - on su - loi - ki - ve - le šuih - kah - tih su - goi me - re - he
I - sa - koi - ni Sul - le - (re) - voi - ni harp - pa - je - lou ha - goi - si - le
kirs - kah - te - leh ki - vyi - si - leh ui - gau har - mai hau - gi me - res
tuo - go su - kai - se - ni sa - gos

Hiidestä kosinta

Laulaja: Olga Feodorovna Zaitseva
 Tallentaja: Unelma Konkka, TSuralahti, 1968
 Nuotinos: Maari Kallberg
 Fon 984/2

In' - n'oi nei - do - i im - bi nei - doi
 kau - nis nei - do - i Ka - te - rin nei - doi
 su - giu piä - hyt - ty suo - rit - te - lou
 su - giu piä - hyt - ty suo - rit - te - lou
 pak - kuu hä - nel - leh kol - me tuk - kas - tu piä - hyös
 oi jo mua - mo - ni kan - da - joi - ni
 ma - gien - go mai - do - hoi - zen an - da - juon - i
 kun - ne - bo nä - mä tu - kat pa - nen
 pa - ni - zin tu - leh riäh - ky tu - lou
 pa - ni - zin ve - deh ga vie riäh - kem - bi
 pan - nen - go o - man' - i oi - gieh šok - kah
 e - let - tiin ol - diin ai - goih saa - he
 ru - bieu hä - nel - leh vač - ču kaz - va - mah
 oi jo mua - mon - i kan - da - joi - ni
 ma - gien - go mai - doi - zen an - da - joi - ni
 mi - dä - bo mi - nul vač - ču kaz - vau
 mi - dä - bo mi - nul vač - ču kaz - vau

et - go syö - ny u - be - hil kyn - net - ty - löi ru - goi - lei - bii
 en jo syö - ny u - be - hil - (i) kyn - net - ty - löi ru - goi - lei - bii
 et - go juo - nu häk - ki - löil hä - ri - tet - ty - löi ries - koi mai - doi
 en - go syö - ny häk - ki - löil hä - ri - tet - ty - löi ries - koi mai - doo
 ed - go syö - ny kuk - ki - rie - gun pol - giet - tu - loi ka - nan - jäič - čii
 en jo syö - ny kuk - ki - rie - gun pol - giet - tu - loi ka - nan - jäič - čii
 e - let - tih ol - dih ai - goih saa - he
 suau häin kol - me poi - gas - tu - jii
 oi jo mua - mo - ni kan - da - joi - ni
 ma - gien - go mai - doi - zen an - da - joi - ni
 kun - ne - bo nä - mä po - jat pa - nen
 pa - ne yk - si u - be - hien ai - dah
 pa - ne toi - ne ai - jan ua - le
 pa - ne kol - mas po - čin pah - nah
 en - go pa - ne u - be - hien ai - dah
 en - go pa - ne - e ai - jan ua - le
 en - go pa - ne po - čin pah - nah

e - let-tih ol - dih ai - goi saa - he
 ro - dih van - hi - üm - mas vel - li kir - jan kan - dai
 kes - ki - mäs ro - dih ad - ran ak - ki - loič - či
 nuo - rim - mas ro - dih Sep - pä Il - mol - li - ne
 i - gi - hien hy - vi - en ta - go - joi - ni
 e - let-tih ol - dih ai - goih saa - he
 ru - bieu Sep - pä Il - mol - li - ne nai - mah
 oi jo mua - mo - ni kan - da - joi - ni
 ma - gien - go mai - doi - zen an - da - joi - ni
 läm - mit - te - le läm - mät ky - lyt
 va - rus - te - le val - giet so - vat
 voi jo van - hin vel - jyö - ni
 me - ne val - jas - ta vir - zoi var - (y) - zoi
 kiin - nit - te - le kir - joi kar - joi
 me - nöy da ei - bo voi rin - nus - tu ve - diä
 läh - töy nuo - rin vel - li
 me - nce nuo - rin vel - li

No, muamah kylyn lämmität nöh, sanou:

val'-l'as-te- le vir - zoi var-(y)-zoi
 kiin-nit - te - le kir - joi - kar - joi
 ei - bo voi rin-nus - tu ve-dlä
 Sep-pä Il-mol-li - ne i - çe läh - töy gui rin-nuk-sen viäl-däy
 raz-vuorah-ke-hiz ra - vah-ti
 ve - ri vem-be-lez ti - pah-ti
 ti - na rin-nuk-ses i tip-puu
 läh - ti nai-mah a - jau da as - tut-tau
 il - mai he-boi-zien hies - ty - määt - tä
 il - mai kab-jai - zie - ni kas - tu - mat - ta
 tu - lou ak - ku hä - ne - le vas - tah
 oi sep-pä Il-mol-li - ne sa - no - si - ni sa - no-mai-zed
 hy-viä sa - no-net ga sa - no
 pa-hua sa - no-net ga rau-va-han kulk-kuh va-lan
 Hit-rien sua-ri Hit - rien uk - ko
 si - mul tyt - tä - ren mu - čoik se an - dau
 läh - ti a - ja mah as - tut - ta - mah

il - mai he - von hies - ty - mät - tä

il - mai - go kar - jai - zien kas - tu - mat - ta

mä - nöy Hit - rien sua - rin luo Hit - rien u - kon luo

an - nat - goh sa - nou ai - na - voi - zen

työn - nä t - go vai tyt - tä - ryö - ni

a - ja - mah da as - tut - ta - mah

il - mai he - boi - zien hies - ty - mät - tä

il - mai kab - jai - zien kas - tu - mat - ta

hä - nel jal - las i kat - kieu kor - jas

lau - loid kes - ki - me - rel sua - ren

koi - vut kaz - vet - tih koh - tu tai - vas - tu

hän jal - lak - sen pai - nau dai läh - töy a - ja - mah as - tut - ta - ma - he

Siit Seppä nai, Suarin tyttäre. Lähti

*Siit hänel mučoi järeh pagei, kor'az
siit sanou sinä rodei sanou vasturannal sanou vangumah,
kivikkörannal kil'umah,
ilmai kattilattah kalat keitä
ilmai luzikattah rokat särvä.*